

חזכרת הדרך לפסח

לכל המשפחה

מהדורה מורחבת עם

הגדה של פסח

תשע"ז

הזרים יקרים, שלום! ליל הסדר בפתח...

אבא יקר, עזרה סדר יקר!

ע"מ שגילי הסדר יעבר עלינו ועל ילדינו בצורה הטובה ביותר החלטנו לעודד חוברת המשלבת הדרכה הלכתית ברורה החל משלבי ההכנה לפני החג והלאה בערב החג ולאחר מכן הדרכה לכל שלבי הסדר יחד עם שאלות לילדים בכל שלב ושלב ע"מ שנגדליח להעביר לכל בני המשפחה סדר מעגן, משמעותי וגם הלכתי.

"אמרו עליו על רבי עקיבא שהיה מחלק קליות ואגוזים לתינוקות בערב פסח שלא יישנו וישאלו..."

תנאי, אמרו עליו על רבי עקיבא: מימיו לא אמר הגיע עת לעמוד בבית המדרש חוץ מערבי פסחים וערב יום הכפורים. בערב פסח - בשביל תינוקות, כדי שלא יישנו. וערב יום הכפורים - כדי שיאכילו את בנייהם.

רואים מספור דברים זה כמה היה חשוב לרבי עקיבא שהילדים ילכו לישון בערב פסח עד כדי כך שקם מלמודו בבית המדרש.

בעל ה'נתיבות שלום' מביא פי לילה זה נקרא בפי גדולי הדורות בכל הזמנים 'ליל שמורים' כמו ליל יום הכפורים, לילה זה, הוא לילה גדול וקדוש בו נפתחים השמים ומורידים טללי אוירה ואמונה על לבותינו, בחג ראשון של פסח, ברה יצחק את יעקב 'ויתן לה האלקים משל השמים ומשמני הארץ', ומובא בפסחים פ"ה: "בניית פסחא והלא פקע אגרא" (בניית פסח והודאה לה' פותחים את השמים), לילה זה בפי הגהר הקדוש ראש השנה לאמונה, כלומר ביום זה נכנסים אנו לאוצר האמונה של הקב"ה ולוקחים פמה שיותר אמונה לכל השנה פלה ע"י רבוי הספור ביציאת מצרים לכן הערנות בלילה זה חשובה ביותר - את הרב המחלט של ההכנות והבשולים מתחילים פמה ימים קודם, ומסיימים מקסימום עד יום לפני ערב פסח חוץ משרפת חמין, הכנת הבגדים, ארוחת צהרים וכל בני המשפחה הולכים לגנוח כדי להיות ערניים ביותר ומרויחים התעלות ורחינית בלילה זה.

המלצה וברכה מאת הרה"ג יחיאל אבוהצירא שליט"א

בס"ד

לשבת הרבנות רמלה

טלפון: 08-9225360 רחוב גולומב 25, מיקוד: 72100 ת.ד. 36 פקס: 08-9229272

בס"ד

יום רביעי כ"ז אדר ב תשע"ו
06 אפריל 2016

המלצה וברכה

הנני לברך בזאת את הנחלת בית החינוך אמי"ת רמלה אשר מחנכים ילדי ישראל בדרך המסורת לאהבת התורה ויראת שמיים ואהבת הבריות.

וכן יש להוקיר את פעלו של הרב אביתר כהן – רב בית הספר הנייל על העמל וההשקעה בתלמידים, ובמיוחד על ההשקעה בעריכת חוברת הלכות פסח וליל הסדר בשפה קלה וברורה.

הי"ר שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת התורה ולומדיה

יחיאל אבוהצירא

החזן המלך ת"ו

יחיאל אבוהצירא שליט"א
בסמכות רבנות ארץ ישראל
נו"מ לאב"ד תש"פ זצ"ל
רב העיר רמלה

דבר מנהל בית החינוך יזהר אפגן

ליל הסדר, הפותח את חג הפסח, הוא זיכרון לליל השימורים ההיסטורי, שבו נולד עם ישראל. בכל שנה ושנה, בזמן הזה, מעביר דור אחד למשנהו את סיפור יציאת מצרים.

המצווה **"וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ ... (שמות יג, ח)"**, היא הציר המרכזי שסביבו משובצים ההלכות, שהנחילו לנו חז"ל בלילה הזה. שלמה המלך הנחיל לנו כלל יסודי בחינוך.

"חֲנֻךְ לְנֶעַר עַל פִּי דְרָכָיו גַּם פִּי יִזְקֶינׁ לֹא יִסּוֹר מִמֶּנָּה (משלי כב, ו)". כלומר, יש לדבר אל כל נער ונערה, בשפה המובנת לו, ועל פי אופיו ותכונותיו. זהו הרקע לפיצול של ארבעה בנים, השונים זה מזה, הן באופיים והן ביכולותיהם - "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה. אחד חכם ואחד רשע ואחד יודע לשאול".

באמ"ת רמלה חרטנו על דגלנו את הסיסמא **"לחנך לחיים באהבה ובאמונה"** - לראות כל תלמיד ותלמידה מנקודת המוצא שלהם, ומשם לקדם אותם לגבהים רוחניים ולימודיים.

כבית חינוך הרואה את הקהילה בכללותה שותפה לדרך החינוכית, בחרנו השנה להוציא חוברת הלכות לקראת חג הפסח שתחבר את כלל הקהילה ללילה המיוחד והקדוש הזה. אנו גאים בשליחות שמוטלת על כתפינו בחינוך "ארבעת הבנים", ומודים לקב"ה על זכות זו.

אני מבקש להודות לרב ביה"ס הרב אביתר כהן שליט"א על הפקת החוברת, ולכל הצוות החינוכי שעושה מלאכת קודש במסירות ובנאמנות - ה' ישלם פועלכם.

בברכת פסח כשר ושמח

שלכם באהבה ובאמונה ובציפייה לגאולה שלמה

יזהר אפגן,
מנהל בית החינוך

דבר רב בית החינוך הרב אביתר כהן

תכלית יציאת מצריים - הכרת הטוב

ה' אוסר על בני"ה להלחם במצרים- "ה' יילחם לכם ואתם תחרישון" - למה? מדוע לא נשיב למצרים מלחמה שערה כמו שנלחמנו בעמלק? כמה עוול עשו לנו המצרים, השליכו בכל יום שלוש מאות תינוקות ליאור (שמות רבא א' לד'), רדו בנו בפרך ועוד. למה להחריש? ויותר מכך התורה מצווה אותנו "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו" אפילו לחוש סלידה ושנאה כלפיהם אינינו יכולים?

יסוד בהבנת מידת הכרת הטוב

ניתן ללמוד מכאן את עניין מידת הכרת הטוב של ישראל למצריים, הרי פיסית יכלו ישראל להלחם במצריים כמו שנלחמו עם עמלק.

יסוד גדול נלמד בעניין מידת הכרת הטוב, הכרת הטוב אין פירושה שאני צריך להודות שהכל מושלם לפי דעתי, דהיינו להערך ולהוקיר רק מציאות מושלמת, או להודות לאדם שעשה למעני רק טוב ולא רע כלל וכלל, אלא הכרת הטוב פירושה להכיר ולהבחין בטוב גם שהמציאות לא מושלמת או אפילו רחוקה מלהיות מושלמת, גם אז נתחייב להכיר את הטוב באותה מציאות ולהגיש אותה, הקב"ה מלמד את עם ישראל יסוד גדול איך שיצאו לחירות, אתם לא יכולים לפגוע במצרים מפני ששמשו לכם אכסניה בשעת הדחק (רש"י דברים כג,ח)

פורים כהכנה לפסח

עמלק הוא הפך הכרת הטוב, הוא זה שהיה צריך לשאת בנטל כי הוא היה חלק מהגזירה של ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה כי גם הוא היה מזרעו של אברהם שעליו נגזרה הגזירה בברית בין הבתרים, "ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה". בבראשית פרק לו' פס' ו': "ויקח עשו את נשיו ואת בניו... וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו" בבראשית רבא פרשה פ"ב סי' יג': "רבי אלעזר אמר מפני שטר חוב-כי גר יהיה זרעך" - לא די שעמלק לא בא לשאת בנטל בעבודת מצריים וברח מפני יעקב אחיו, הם המתינו לישראל בסיום השעבוד ביציאה ממצרים בכדי להלחם איתם- כפיות טובה בשיא תפארתה.

המן הגדיל במידת כפיות הטובה: "וכל זה איננו שווה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך" - הכל היה לו להמן: עושר, כבוד שלא היה כמותו, בנים לרוב. אבל הכל לא שווה לו כי יש משהו שלא מסתדר לו, יש יהודי אחד בכל העולם שלא משתחוה לי אז כל מה שאלוקים נתן לי כבר לא שווה כלום.

נוסף אור מהגמ' בחולין קלט: "המן מן התורה מניין? והגמ' עונה: "המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת" ואנו שואלים מה הקשר? רק בגלל שהמילים זהות? אלא נסביר שזו בדיוק אותה נקודה שדברנו עליה, לאדם הראשון היו את כל עצי הגן לאכילה אך הציק לו מאוד שמעץ אחד הוא לא יכול לאכול, עץ אחד נאסר עליו, הכל כבר לא שווה, שורש הרע והחטא מכפיות טובה צומחת.

מחיית עמלק פירושה מחיית המידה המגונה הזו של כפיות הטובה בכדי לטהר עצמינו לקראת חג הפסח המסמל את מידת הכרת הטוב לה' על שהוציאנו מבית עבדים.

שורש כפיות הטובה

מסביר הרב דסלר מפני שאם אני מכיר טובה. אני הופך להיות משועבד לאותו אדם ממנו קבלתי

טובה, מפני שכל עוד לא השבתי לו על כך אני אסיר תודה וטבעה של נפש רעה לא להשתעבד לשום אדם או מסגרת לכן הוא מעוניין לכסות את הטובה ולהיות כפוי טובה (לכפות=לכסות) מסופר על הגר"א מוילנא או החתם סופר שהיה מחלק אבן קטנה לכל מי שעשה לו טובה, עד שהעז פניו אחד מן היהודים ושאלו לפשר העניין? אמר לו הצדיק: הטבע שבאדם מושכו לפעמים לכסות על הטובה ולכפור בה ולהשיב רעה תחת טובה, מוטב שיזרוק עלי אבן קטנה ולא אבן גדולה.

הכרת הטוב - שורש הבניין

מידת הכרת הטוב היא שורש הבניין, כפיות הטובה שורש החורבן, בכל מסגרת ובטח חינוכית ככל שנתמיד יותר בעין טובה וראיית הטוב והעצמתו נוכח ממילא להסתלקות הכוחות החלושים והנדכאים.

כמה קורנות פניהם של המקבלים מילה טובה וחיוק, בכמה כוחות נפש מתמלאים הם בכדי להתמודד עם הדרוש תיקון, נפשם מתחזקות ומתעצמת, אך עם זאת כמה קשה לנו לפעמים לראות את הטוב כי טבעו של עולם לראות חסרונות ופגמים והכרת הטוב עבודה גדולה היא, עבודה מעל הטבע, ארור המן ברוך מרדכי היהודי.

הכרת הטוב - מידה מעל הטבע

המשנה בירושלמי בערלה (א,ה) דנה באילן שאחד מענפיו הוברך בקרקע, היינו שמאמצעו של ענף ארוך הוטמן בקרקע כך שבקצה האחד מחובר הוא לעץ ובקצה השני טמון בקרקע ומתחיל להצמיח שורשים, והמשנה שואלת מתי נדע כי העץ החדש עצמאי ואינו תלתי בעץ הבוגר? (נ"מ למניין שנות ערלה) כאשר פניהם של העלים יתהפכו כלפי העץ, אך כל עוד העלים שמצמיח העץ עורפם כלפי העץ הבוגר - הוכחה היא כי הענף שהוברך (העץ החדש) תלתי הוא, הוא תלתי והוא מתכחש לכך בטבעו, מתבייש להודות הוא על האמת. לא קל לראות ולהודות על הטוב. (שיחות הרב נבנצל, שמות)

מחנך איש אשר רוח בו

ללא ספק בכדי לבנות את תלמידו, בנינו, כל מסגרת שתהיה, נהיה חייבים להתנהג במידה זו של מעל הטבע ולזכות להתחבר לשורש הבניין והעצמתו.

ליל הסדר - ליל ההודאה

אנו כל כך מפרטים בהגדה את טובותיו של הקב"ה שעשה עמנו כדי לחזק את הנקודה היסודית הזו של הכרת הטוב לה' יתברך כימים ההם בזמן הזה, מפני שכל אדם חייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצריים כי לצערינו עדיין יש בנו יצר הרע של טומאת מצריים וממילא נהיה אסירי תודה כאשר נצא כל שנה מחדש מטומאת מצריים ונוכה לחרות הגדולה היא הדבקות התמידית בה' ויהי רצון ונוכה לה גם השנה ויקויים בנו "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה".

הכרת הטוב למסייעים בהוצאת חוברת זו

למנהל היקר דחיל ורחים רבנו אוהב תורה וערכיה, השואף להגדיל תורה ולהאדירה מנהל בית החינוך, זוכה פרס החינוך תשע"ו ר' יזהר אפגן הי"ו על התושיה וההתלהבות בהוצאת חוברת זו לזיכוי הורים ותלמידים ברחבי העיר רמלה-לוד, יהי רצון ויקויים בו 'סלסלה ותרוממך' עד בלי די מתוך הרחבה גדולה ברוחניות ובגשמיות בכלל ובפרט.

בברכת כהנים, אבינו כהן
רב בית החינוך אמו"ת רמלה

ההכנות ל'ליל השמורים' הגדול והנורא

היות ולילה זה גדול ועצום חשוב מאד להתכונן לקראתו במס' דברים:
א. חייבים לסיים את כל ההכנות לחג עד הצהרים.

ב. עקר הסדר אלו הילדים ('והגדת לבנדי') ולכן צריך להגיע מוכנים מאד לערב זה, פדלקמן:

הילדים הולכים לישון מנוחת צהרים- חובה!

ע"מ שלא יתעייפו כבר בתחלת הסדר, וילכו לישון וחבל על סדר שלם שנועד בשבילם.

ילדים ונער כבר בתחלת הסדר מתלוננים על רעב ולכן מבקשים להזדרז ב'מגיד' וקוראים את ההגדה באופן טכני בלבד ולא משמעותי, לא מעניין ולא מגרה את הילדים והנער ולכן משפחות רבות מפסידות ליל-סדר משמעותי, וחבל מפני שהילדים יכולים לאכול אפילו שעה לפני פניסת החג לאחר שנחו מנוחת צהרים (אין בעיה לאכול דברים שברפתם האחרונה 'בורא נפשות' כגון: בשר, עוף דגים, ירקות ופירות. אפילו למבגרים) כמובן שלא להגזים ע"מ שיאכלו בתאבון את המצה.

הילדים הם המרכז בערב הזה (בנים, בנות, נכדים, נכדות, אחיניים ואחיניות) ולכן למרות האורחים החשובים מאד שמתארחים אצלנו אנו נתן את רב תשומת הלב קדם להחדרת האמונה בה' ע"י הספור ביציאת מצרים.

לכן, ערכנו לפניך חוברת הלכתית עם קצת מהשאלות שלמדנו עם התלמידים בבית החנוף אמ"ת רמלה והכל ע"מ שנוכל לגרות ולחבר עמנו את הילדים ולגרם להם להשאר ערניים במהלך כל הלילה החשוב הזה.

חשוב: עליך להצטייד באגוזים/פרסים כדי להעניק לעונה תשובה חיובית, במטרה לעורר את הילדים לשאל שאלות ולהשתתף באופן פעיל במהלך הסדר. ההורים חייבים להתכונן ולשגן לפני החג את הנכתב בחוברת זו.

המלצה:
מומלץ לראש המשפחה או לעורך הסדר להכין דברי תורה, יהודיים מעניינים וספורים כדי למשוך את לב המסבים.

מצ"ב מקובץ שו"ת שנתן להעזר בהם בכדי לעורר את הילדים פנ"ל.

שאלות ליל הסדר - לילדים

(תשובות בסוף החוברת)

1. מדוע הדבר הראשון בעשרת הדברות מתחיל :
"אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא אנכי ה' אלוקיך שבראתי את העולם... ?
2. מדוע בהרבה מאד מצוות אנו אומרים "זכר ליציאת מצרים?"
(שבת, מועדים, בכורים, תפילין, ציצית, פטר רחם. ועוד..)
3. באיזו זכות יצאו בני ישראל מארץ מצרים ?
4. באיזה מקום בתורה נגזרה הגזרה על שעבוד בני"ב במצרים?
5. מה מסמל 'החמץ' ומה מסמלת ה'מצה' ?
6. האם יש קשר בין פסח למתן תורה ?
7. מדוע אמר ה' לישראל לא להלחם במצרים: "ה' ילחם לכם ואתם תחרשו" ואלו בעמלק ה' צוה את משה: "וצא הלחם בעמלק" ?
8. באיזה תאריך הגיעו בני ישראל לים סוף ונקרע לפניהם הים?
9. "וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים" - כמה יהודים יצאו ממצרים ומה קרה לשאר?
10. אלו מכות לא הכה משה, ומדוע ?
11. אלו שמות נוספים יש לחג הפסח ?
12. המצה: מה זה חמץ ומה זה שאור ?
13. מדוע אסור לאכל חמץ בפסח ? ומדוע אוכלים מצה בחג הפסח ?
14. הדרוע - זכר לקרבן פסח כי אין לנו בית מקדש...

קרבן פסח :

- (א) ממה היו מביאים קרבן פסח ?
- (ב) היכן היו מקריבים קרבן פסח ?
- (ג) מתי היו מקריבין את קרבן פסח ?
- (ד) מתי נצטוו ישראל לקחת את קרבן פסח ?
- (ה) מתי לקחו את הקרבן וקשרוהו למטה ?
- (ו) עד מתי היה מתר לאכל את קרבן פסח ?
- (ז) כיצד היו אוכלים את קרבן פסח במצרים ?
- (ח) היכן היו אוכלים את קרבן פסח ?
- (ט) מדוע נקרא הקרבן והחג - קרבן/ חג הפסח ?
15. ביצה : פנגד מה אנו מניחים את הביצה על קערת הסדר ?
16. מרור : מדוע אוכלים מרור בליל הסדר? מהו המרור של חז"ל ?
17. חרסת : מדוע אוכלים חרסת בפסח ?
18. ברפס : מהו ברפס ומדוע אוכלים אותו בליל הסדר ?

לפני שנתחיל את הסדר, נאמור/ נשיר את כל סימני הסדר:
**קדש ורחץ, כרפס, יחץ, מגיד, רחצה, מוציא - מצה, מרור, פורף,
 שלחן - עורה, צפון, ברה, הלל, נרצה.**

19. **ורחץ** - מדוע נוטלים את הידים ללא ברכה?
20. **מגיד** - וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, למה?
21. איזו מצוה אבא מקים בכך שמגרה את בנו לשאל שאלות בליל-הסדר?
22. מדוע נוהגים לפתח את הדלת באמירת 'שפוך חמתך על הגוים'?
23. מדוע הילדים שרים 'מה נשתנה' בתחלת המגיד?
24. מי הם הארבעה בנים שפגגם דברה תורה, ומה ההבדל ביניהם?
25. **'והיא שעמדה לאבותינו ולנו'** - מה היא שעמדה לנו ולאבותינו לארץ כל הדורות?
26. למה מעשה לבן הארמי חמור יותר ממעשה פרעה? (בקש לעקר את הכל)
27. מהם עשר המכות ומה הסימנים שהיה נוהג בהם רבי יהודה?
28. מנין למדים שעל הים קבלו המצרים פי-5 מכות ממה שקבלו במצרים?
29. **רחצה** - נוטלים את הידים עם ברכה (על נטילת ידים), מדוע נוטלים שוב את הידים?
30. **'מוציא מצה'** - כמה ברכות מברכים על המצה, ומדוע?
31. **מרור** - למה מברכים 'על אכילת מרור'? הרי לא מברכים על ירק במהלך הסעודה?
32. **פורף**: מדוע פורכים את המצות עם המרור והחרסת?
33. **צפון** - מוציאים את מה שהצפנו במהלך הלילה שהוא אפיקומן.
34. מהי המשמעות של המלה הארמית אפיקו-מן?
35. מה הטעם לאכילת אפיקומן?
36. מה אסור לעשות לאחר אכילת האפיקומן ולמה?
37. מדוע אומרים הלל בליל הסדר?
38. **נרצה** - מדוע אומרים 'נשמח כל חי בליל-הסדר'?
39. מדוע מניחים שלוש מצות בקצרת הסדר?
40. מדוע מסבים בליל הסדר?
41. מתי צריך להסב?
42. המצה מכנה "לחם עני" מדוע?
43. על איזה צד מסבים ומדוע?
44. מי ששמאלי לאיזה צד יסב?
45. חכם אומר: "מה העדת והחקים אשר צוה ה' אתכם". רשע אומר: "מה העבדה הזאת לכם". מדוע זה חכם וזה רשע הרי אמרו דברים דומים?
46. אם בפסח אומרים הלל שלם או בדרוג?
47. באיזו שנה לבריאת העולם יצאו בני ישראל ממצרים?

השובות לשאלות:

1. פי קל המטרה שלשמה ה' הוציא אותנו ממצרים זה בכדי שנהיה לו לעם ונעבד רק אותו ונאמין בו.
2. א. כי תכלית כל יציאת מצרים הייתה כדי שנמקבל את התורה ונקיים אותה - יציאת מצרים היא השרש לקיים המצוות ב. גם משום 'הפרת הטוב' - אנו מקיימים מצוות ועובדים את ה' משום הפרת הטוב על שהוציא אותנו ממצרים.
3. רק מפח האמונה ומאכות ההכחשה לאבות, לבני ישראל לא היו הרבה זכויות משל עצמם, הם היו במ"ט שערי טמאה.
4. בכרית בין הבתרים (בראשית טו, יז) אמר הקב"ה לאברהם אבינו כי עם ישראל עתיד להיות משעבד במצרים - "ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה".
5. חמץ מסמל את הנפיחות שלנו ובהשתעבדות ליצר הרע ולתאוות הגשמיות שבתוכנו ואלו המצה מסמלת את היותנו בני-חורין ללא שום תלות בייצר הרע כלל, בחג הפסח אנו מטהרים את לבנו מהחמץ שיש בתוכו ומתהווים להיות בני-חורין מהרע שבעולם.
6. בפסח אנו מתחילים תהליך של הטהרות במהלך 49 ימים של ספירת העומר, בכל יום אנו מטהרים משער טמאה עד שנהיה ראויים לקבל את התורה במעמד הר סיני.
7. בעמלק ה' צוה ללכת ולהלחם כי עמלק היה כפוי טובה מאד מפני שגם הוא היה צריך לבוא ולעבד עם בני ישראל בפרך במצרים פי הגזרה "ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה" נגזרה על אברהם וגם עמלק בן אליפז מצד אברהם אלא שעשו השתמט ולא רצה לשאת בנטל וברח להר שעיר ובני"ם הם שילוקחים על עצמם את חובו, ולא מספיק שלא הודה להם על כך - עוד ממתינו להם ביציאה ממצרים ונלחם בהם ???
8. ואלו המצרים למרות ששעבדו אותנו בפרך, הרי הם שמשו לנו אכסניה לכן משום הפרת הטוב אין אנו יכולים להלחם בהם אף הקב"ה אומר שהוא ילחם עבורנו.
9. בשיביעי של פסח, בכ"א ניסן לפנות בקר.
10. רק 1/5 מעם ישראל יצאו ממצרים, 4/5 מתו במפתח החשך מפני שלא האמינו ולא רצו לצאת ממצרים, הקב"ה גרם למותם דוקא במפתח חשך בכדי שהמצרים לא ידעו מקדו וידי שבני"ם יקברו את פלם בלי שיישמו לב לכך המצרים, שלא יהיה חלול ה' והמצרים יאמרו שגם בבני"ם ה' מכה.
11. משה לא הנה במפות הקשורות ליאור ולאדמה, מפני שהיאור הצייל אותו בעודו תינוק בתבה ואלו האדמה שהרג את המצרי ולא היה לו היכן להטמין אותו, ומשום הפרת הטוב אפילו לדומים לא רצה משה להכות ביאור ובאדמה.
12. חג המצות - הוא השם המופיע בתורה לחג זה, על שם המצות שאכלו בני ישראל בצאתם ממצרים. חג הפסח - על שם שהקב"ה פסח על פתי ישראל במכת בכורות. חג החרות - על שם שבני ישראל יצאו מעבדות (מצרים) לחרות והיו לבני חורין, כפי שאנו אומרים בתפלות החג "זמן חרותנו". חג האביב - על שם שהחג נהג בחודש האביב. חג הגאולה - על שם שאנו עתידין להגאול בחדש זה, כמו שנאמר "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאול".
13. חמץ קמח עם מים יותר מ- 18 דקות. שאור - חמץ מרקז המטפח אתרים (שקרים)
14. כי יש צווים בתורה: "ולא יאכל חמץ", ועוד נאמר (שמות יב, כ): "כל מחמץ לא תאכלו, בכל מושבתכם תאכלו מצות", (שמות יב, טו): "כל אכל חמץ ונברתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד יום השבע".

אזכרים מצה - זכר למצה שאכלו אבותינו במצרים בשעה שנגאלו

אָנו שׁוֹאֲפִים לְלֵב טַבְעִי וְטָהוֹר וְלֹא מִשְׁעָבֵד כְּמוֹ הַמִּצָּה שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה רַק מִקְמַח וּמִים לְלֹא שׁוּם תּוֹסֶפֶת: לְלֹא סֶפֶר, מְלַח, לְלֹא נְפִיחוֹת הַמְסַמְּלֵת אֶת הַגָּאוֹה, רַק אִם לִבְנוּ יִהְיֶה נָקִי מְכַל פְּנִיּוֹת נוֹכַח לְהִיּוֹת בְּנֵי-חֹרֶן אֲמַתִּיִּים.

14. קָרְבוֹ פֶּסַח:

- א. קָרְבוֹ פֶּסַח בָּא מִן הַכִּבְשִׁים אוֹ מִן הָעִזִּים (גְּדִי)
- ב. קָרְבוֹ פֶּסַח הָיָה מִקָּרֵב גְּבִיַת הַמִּקְדָּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם
- ג. זְמַן הַקָּרְבָּתוֹ הָיָה בְּעָרֵב פֶּסַח (י"ד' בְּנִיסָן) בֵּין-הָעֲרָבִים כְּלוֹמֵר בֵּין עָרְבוֹ שֶׁל יוֹם (חֲצוֹת הַיּוֹם) לְעָרְבוֹ שֶׁל לַיְלָה (עַד הַשְּׁקִיעָה) ד. יִשְׂרָאֵל נִצְטַו ע"י מֹשֶׁה ע"פ ה' בֹּא' בְּנִיסָן לְקַחַת אֶת הַקָּרְבָּן ב' בְּנִיסָן. ה. ב' בְּנִיסָן.

ו. עַד חֲצוֹת הַלַּיְלָה לָכוֹן גַּם הָאִפְיֻקוֹמוֹ נֶאֱכַל עַד חֲצוֹת.

ז. מִתְנַבְּחִים חֲגָרִים, נִצְלִיכִים בְּרַגְלֵיכֶם, מְקוֹלְכֶם בְּיַדְכֶם, אֲכִילָה בַחֲפֹזוֹן (בְּמַהֲרָאוֹת) בְּכַדִּי לְהִיּוֹת מוֹכְנִים בְּכָל רַגְעַת אֲצִיאַת מִפְּעָרִים.

ח. כָּל עַם יִשְׂרָאֵל הָיָה מְגִיעַ לִירוּשָׁלַיִם שֶׁבֵּין הַחוֹמוֹת וְאוֹכְלִים בַּחֲבוּרוֹת חֲבוּרוֹת אֶת קָרְבוֹ פֶּסַח בְּקִדְשָׁה. ט. בְּגִלְלֵי שֶׁפֶסַח (דֶּלֶג) ה' מֵעַל בְּתֵי עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִכְתַּת בְּכוֹרוֹת.

י. פִּגְגֵי קָרְבוֹ חֲגִיגָה' שֶׁהִיא נֶאֱכַל בְּסַעֲדַת 'לֵיל הַסֶּדֶר' מְכַשֵּׁל.

יא. לְהַזְכִּיר לָנוּ אֶת מְרִירוֹת הָעֲבוּדָה שֶׁהִיָּתָה לְבְנֵי בְּמִצְרַיִם, הַמְרוּר שֶׁבַחְנוּ ל' (הַחֲזוֹרָת) הוּא הַחֶסֶה.

יב. אוֹמְרִים לָנוּ חֲזוֹל: "שְׂדוּמָה לְטִיט שֶׁל לְבָנָה שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה 'חֶרְסִית', (חֶרְסֵת פִּגְגֵי הַטִּיט).

יג. מִיּוֹן יָרֵק (וַיֵּשׁ מִס' מִנְהִיגִים אִיזָה יָרֵק לְאֹכֵל כְּכַרְפֶּס) וְטוֹבְלִים אוֹתוֹ בְּמִים בְּכַדִּי לְעוֹרֵר אֶת הַיִּלְדִים לְשֹׂאֵל שְׂאֵלוֹת, כְּדִי שְׂנֵקִים מִצּוֹת 'וְהַגְדַּת לְבָנָה' לְסַפֵּר לִילְדֵינוֹ בְּסִפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם.

יד. כָּל מֵאֲכָל שְׂטוֹבְבָלִים בְּמִשְׁקָה (לְמֵרוֹת שְׂאֵין בְּרַכְתּוֹ 'הַמוֹצֵיא') צְרִיךְ לְטַל אֶת הַיַּדִּים לְלֹא בְּרַכָּה כְּדִי שֶׁיִּהְיוּ טְהוֹרוֹת כִּי הַיַּדִּים עֲסֻקָּנוֹת הֵם וְהַמִּים מַעֲבִירִים אֶת הַטְּמֵאָה מֵהַיַּדִּים לְפָרִי (הַמִּים בְּעֵצָם מְכַשְׂרִים אֶת הַמֵּאֲכָל לְקַבֵּל טְמֵאָה)

טו. כָּל מִטְרַת הַסִּפּוֹר הוּא חֲזוֹק הָאֲמוּנָה כְּפִי שְׂנֵאָמֵר בַּתְּהִלִּים: "הָאֲמֻנָתִי כִּי אֲדַבֵּר"- הַדְּבוּר הַחֲיֻצוֹנִי מִחֲלָחֵל לֵלֵב, לָכוֹן לְמֵרוֹת שְׂאֵנוּ מִפְּעָרִים אֶת הַסִּפּוֹר מְשַׁנֵּה שֶׁעָבְרָה אָנוּ מִצִּיּוֹם לְהַרְבוֹת בְּסִפּוֹר כְּדִי לְהַרְבוֹת בְּאֲמוּנָה.

טז. מִצּוֹת דְּאוֹרֵיָא 'וְהַגְדַּת לְבָנָה', (וְגַם 'וְשִׁנְתֶם לְבָנֵיךְ')

יז. לְהִרְאוֹת שְׂאֵינוֹנוּ מִפְּחָדִים בְּלֵיל שְׂמוֹרִים' וּבִזְכוּת זֶה יְבוֹא מְשִׁיחַ וְיִשְׁפֹּךְ חֲמַתּוֹ עַל הַגּוֹיִם (רמ"א ס' ת"פ)

יח. חֲקִמְיֵנו עוֹזְרִים לִילְדִים לְשֹׂאֵל שְׂאֵלוֹת בְּפֶסַח כְּדִי שֶׁהַהוֹרִים יַעֲנוּ לָהֶם וְיִסְפְּרוּ לָהֶם וְיִקְיֵמוּ מִצּוֹת 'וְהַגְדַּת לְבָנֵיךְ'.

יט. חֶכֶם- שׁוֹאֵל כְּדִי לְהַחֲפִים וְלִלְמֹד- הוּא מְעַנֵּן בַּתְּשׁוּבָה ע"מ לְהִגִּיעַ לְאֲמֵת. רַשֵּׁע- שׁוֹאֵל מֵתוֹךְ קִנְטוֹר- הוּא מִלִּין עַל כָּל עֲבוֹדָתָנוּ.

כ. תָּם- הוּא יֻקוֹר לִידַע, אֵדָה הוּא לֹא חֵשׁ בְּצִרְף אֵינְטֵלֶקְטוּאָלִי, וְהוּא גַם לֹא יָדַע לְשֹׂאֵל שְׂאֵלוֹת פְּרֻטְנִיּוֹת כְּמוֹ הַחֶכֶם: מַה הָעֵדָת? חֶקִים? מִשְׁפָּטִים? הוּא רַק לֹא מִבִּין עַל מַה כָּל הַמְהוּמָה, מַה זֹאת? תִּסְבְּרִי לּוֹ... שְׂאֵינוּ יוֹדַע לְשֹׂאֵל- הוּא מִנְתָּק אֶפְלוֹ מֵהַמִּצְוִיּוֹת עַד כְּדִי שְׂאֵינוּ שׁוֹאֵל אֶפְלוֹ מַה זֹאת? אֵת פֶּתַח לּוֹ... תִּרְאֶה לּוֹ אַחַת לְאַחַת מַה שׁוֹנֶה הַיּוֹם? מַה מִּיָּחֵד הַיּוֹם?

25. 'וְהִיא'- זְכוּת הָאֲבוֹת אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְהַהֲבָטָה שֶׁהֲבִיטָה לָהֶם ה' עַל הָאָרֶץ וְהָרַע. 'וְהִיא'- הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁכָּל שֶׁעֲסָקְנוּ בָּהּ יוֹתֵר וְהִתְחַכְּרוּ אֵלֶיהָ יוֹתֵר כִּי הִיא שְׂמֵרָה עֲלֵינוּ כְּעַם, אֵין עוֹד עִם בְּהַסְטוּרִיָּה הַעוֹלָמִית

עתיק כל-קד כמו העם היהודי (שהיו עם ישראל מציגים במצרים שלא שנו שמם, לשונם, מלבושם) 'והיא'- הרדיפה של הגויים את עם ישראל היא שעוררה את עם ישראל לארץ כל הדורות לשוב לאבינו שבשמים ולהתבק בו- וזה מה ששמר עלינו...

לכן בקש לעקר את עם ישראל מבחינה רוחנית, הוא רצה שיעקב ומשפחתו ישאר עמו וינהג כמותו ובקד לא תהיה תקומה רוחנית לעם ישראל, ואלו פרעה רק בקש להרג את הגוף ורק הזכרים (בגוף בלבד), זה לא לעקר מהיסוד כמו שלבן רצה לעשות. רבי יהודה היה נותן סימנים:

27.

במכות מצרים כתוב: **אצבע**, ואלו על היים פתוב היד הגדולה, אם בים הייתה יד או ביד יש 5 אצבעות ואו נפיל ב-5 ויוצא שביום יש 50 מכות. (וכך תהיה ההכפלה גם לדעה השניה) נוטלים שוב הידים לאכילת המצה אכל הפעם עם ברכה 'על נטילת ידים'.

28.

29. **מוציא**- המוציא לחם מן הארץ, 'מצה'- 'על אכילת מצה'

30. לא מברכים על הירק פירק (ברפת הנהניו) אלא על החייו לאכל מרור (ברפת המצוות) ועל תחושת

32. המרירות שאנו צריכים לחוש מעט בליה זה.

פורכים המצה עם מרור וחרסת זכר למקדש כמו שעשה הלל הגון לקים 'על מצות ומררים יאכלהו'.

33. אוכלים האפיקומן עם טעמו נלך לישון בליה פי לא אוכלים ולא שותים אחרי האפיקומן (רק מים)

34. אפיקו- הוציאו, מן - מזון (מיונית)

אפיקומן אוכלים זכר לקרבן פסח שהיה נאכל בליה הזה.

35. לא אוכלים ושותים אחר אכילת אפיקומן - רק מים.

36. מהללים את ה' על גדלתו ועל נפלאותיו שעשה עמנו.

37. מקוים ומתפללים שירצה ה' את מעשינו ואותנו כפיה שיותר.

38. רמז לשלשה אבות, מעוררים את זכותם עלינו.

39. הרהר חרות, לבטא את היותנו בני חורין.

40. שתיית ארבע כוסות ובאכילת המצות ולפי הרמב"ם גם במהלך כל הסעודה!

41. 1. לחם שעני נוהג לאכל (מתעפל לאט)

42. 2. לחם שעונים עליו (אומרים עליו את ההגדה).

3. פי הרהר דומה לעני שאין לו הרבה עצים ולכן הוא מכין זאת בזריות עם עוד משוה כדי לא

לאבד את האש שדולקת.

צד שמאל. כדי שלא יקדים קנה לושט (שלא יחנק), לא יסב פרקנו.

43. כמו כלם לצד שמאל.

44. 1. ההכם הזכיר שם ה'. 2. הרשע הוציא עצמו מן הכלל לכשאמר "לכם".

45. 46. בליל הסדר ובתפלת שחרית של חג הראשון אומרים הלל שלם ואלו בשאר ימי חג הפסח אומרים

הלל בלדלו.

47. בשנת 2448 לבריאת העולם, היום אנו עומדים על 5776 לבריאת העולם

(לפני 3328)

זמני החג תשע"ו

הגר"מ אליהו	זמן	
09:29	09:55	סוף זמן אכילת חמץ
10:45	11:17	סוף זמן שרפת חמץ
	12:39	חצות היום
	15:55	תחילת שעה עשירית
	12:39	סוף זמן אכילת אפיקומן לכתחלה
	ירושלים: 18:34 ת"א: 18:54	כניסת שבת וְחג
	ירושלים: 19:51 ת"א: 19:54	צאת שבת וְחג ראשון
	ירושלים: 18:42 ת"א: 18:58	כניסת חג שביעי של פסח וְשבת
	ירושלים: 19:57 ת"א: 19:54	צאת שבת

*לא לשכוח לעשות ערוב תבשילין ביום חמישי ערב חג שביעי של פסח

הכנות נוספות לחג

הכשרת כלים (הרשימה בהמשך הנה ע"פ סדר א-ב ולא ע"פ חשיבות הדברים).

ככלל, הכשר הכלים מתבסס על ההלכה "כבולעו כף פולטו", הינו, כפי שמשתמשים בכלי כף יש להכשירו. לדעת הספרדים, מכשירים את הכלי ע"פ רב תשמישו. אולם לדעת האשכנזים יש לחוש גם למעוט תשמישו (שו"ע תנא, ו) ובשעת הדחק גם האשכנזים מקלים להשתמש בו כרב תשמישו (משנ"ב תנא, סקמ"ז).

ישנם מספר דרכים להכשרת כלים, בהמשך יבאר איזו הכשרה שייכת לכל כלי: הפעלה הפשוטה הנצרכת לעשות בכל כלי הנה נקוי יסודי עם חמר, פעולה זו שייכת גם לפני ערוי, הגעלה, לבון.

ערוי: שפיתכ מים רותחים על גבי הדבר הצריך הכשר. דין זה הוא בכלי אשר בלע בערוי כלי ראשון (כצלחות וכיו'), אשר הכשרו הוא בערוי מים רותחים מפלי ראשון (נתן לעשות זאת עם קומקום חשמלי מבבבצ).

הגעלה: כלי אשר צריך להגעלו יש להכניסו לתוך מים רותחים

המבִּעְבְּעִים הַעוֹמְדִים עַל גְּבֵי הָאֵשׁ. ע"י הַהֲגָעָלָה נִפְלַט הַדְּבָר (הַחֲמִיץ אוּ הָאֶסוּר) הַבְּלוּעַ בְּכָלִי. הַגָּעָלָה כְּמִתּוֹ בְּכָלִי אֲשֶׁר בָּלַע אֶסוּר בְּבִשּׁוּל (נוֹזֵל). הַגָּעָלָה מוֹעִילָה בְּ:זֶהָב, כֶּסֶף, נְחֹשֶׁת, בְּרָזֶל, עֲפָרָת, אֱלוֹמִינִיּוּם, גְּרוֹסְטָה, פְּלֻדָה, כְּלֵי אֶבֶן וְכֵלֵי עֵץ חֵלֶק.

הַכְּלֵי בְּתוֹכּוֹ עוֹשִׂים אֶת הַהֲגָעָלָה חֵיב לְהִיּוֹת נָקִי לְגִמְרֵי, וְכּוּן שְׂלֵא הַשְׁתַּמְשׂוּ בוֹ בְּעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת (אֵינוֹ בֶּן יוֹמוֹ) וְאִף שְׂאִינוֹ מִשְׁמֵשׁ לַחֲמִיץ (אֶלֶּא א"כ הוּא הַכֶּשֶׁר). לְכַתְּחֻלָּה אֵין לְהַגְעִיל כְּלֵי שֶׁהוּא בֶּן יוֹמוֹ וּבִדְעֵבֵד אִם חֵיב לְהִטְבִּיל כְּלֵי שֶׁהוּא בֶּן יוֹמוֹ, יֵשׁ לְהַכְנִים לְתוֹךְ הַמַּיִם הַרוֹתֻחִים שֶׁל הַהֲגָעָלָה חֲמֵר חֲרִיף שִׁיפֹלֵם (סַבּוֹן). לְכַתְּחֻלָּה רְאוּי לְהַכְנִים אֶת כָּל הַכְּלֵי בְּבֵת אַחַת לְמֵי הַהֲגָעָלָה, אוּלָם לְמַעֲשֵׂה אִם אֵי אֶפְשֶׁר, נִתֵּן לְהַכְנִיסוֹ אֶפְלוּ חֵלֶק חֵלֶק, וּבְלֵבֵד שְׁלֵבְסוּף כָּל חֻלְקֵי הַכְּלֵי יִהְיוּ בְּתוֹךְ הַמַּיִם (עַל הַגָּעָלַת כְּלִים אֵין מְבָרְכִים).

לְבוֹן קַל: כְּלִים שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׂים בָּהֶם לְטַגּוֹן אוּ לְצִלְיָה עִם מַעֲט שֶׁמֶן אוּ רֹטֵב - הַכִּשְׁרָתוֹ בְּלְבוֹן קַל. לְבוֹן קַל - הֵינוּ הַחֻזְקוֹת הַכְּלֵי מִכָּל צִדְדָיו בְּאֵשׁ, בְּמִשְׁוֶה זְמַן שִׁיתַּחֲמֵם הַכְּלֵי עַד שְׂאִם יָגַע בְּכָלִי קִשׁ אוּ חוּט פִּשְׁתָּן הוּא יִשְׂרַף מִהַחֵם. כָּל כְּלֵי שֶׁנִּתְּן לְהַכְשִׁירוֹ בְּהַגָּעָלָה, יְכוּל לְהַכְשִׁירוֹ גַּם בְּלְבוֹן קַל.

לְבוֹן חֲמוּר: כְּלִים שֶׁמִּשְׁתַּמְשִׂים בָּהֶם בְּמַנְעַח חֹם, הָאֵשׁ עֲצֻמָּה לְלֹא מַיִם כֶּלֶל, כְּגוֹן: שְׂפוּד, רִשְׁת לְצִלְיָה, תְּבַנְיֹת אֶפְיָה - הַכִּשְׁרָתָם הִיא ע"י לְבוֹן חֲמוּר. לְבוֹן חֲמוּר הֵינוּ הַעֲמַדַת הַכְּלֵי בְּאֵשׁ עַד שְׂיֵאָדִים וְיוֹצִיא נִיצוּצוֹת אוּ שִׁתַּתְקַלֵּף קְלַפְתּוֹ הַחִיצוֹנִית.

בְּקַבּוּק פְּלִסְטִיק שֶׁל תֵּינוּק: רְאוּי לְקַנּוֹת חֲדָשׁ. בְּשַׁעַת הַצֵּרָךְ אֶפְשֶׁר לְנַקּוֹתוֹ הַיֵּטֵב וְלְהַגְעִילוֹ. **גְּבִיעַ כֶּסֶף שֶׁל קְדוּשָׁה:** הַדַּחָה וּשְׂטִיפָה.

טְבַעַת: אִם הָאִשָּׁה לָשָׂה עִם טְבַעַת בְּצַק, תִּנְקָה אוּתָהּ הַיֵּטֵב וּלְאַחַר מִכּוּן תַּעֲרָה עָלֶיהָ מִיַּם רוֹתֻחִים. **טוֹסֵטֵר:** (שְׂאֵפוֹ בוֹ חֲמִיץ) אֵין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ בְּכֶסֶח, בֵּינוֹן שְׂלֵא נִתֵּן לְנַקּוֹתוֹ כְּרְאוּי.

פִּיּוֹר: רְאשִׁית יֵשׁ לְנַקּוֹתוֹ בִּיסוּדִיּוֹת עִם חֲמֵר נָקִי. יַעֲרָה עָלָיו מַיִם רוֹתֻחִים מְכֵלֵי רֵאשׁוֹן (3 פְּעֻמִּים). יֵשׁ הַמְקַפְּדִים (אֲשֶׁכְּנִיּוֹם) לְהִנִּיחַ אֶבֶן מְלַבֵּנָת אוּ בְרָזֶל מְלַבֵּן בְּפִיּוֹר בְּמַהְלָךְ הָעָרוּי. בְּכִירוֹים הַעֲשׂוּיִים מִחֶרֶס, רְאוּי שְׂלֵא לְסַמֵּךְ רַק עַל הַכֶּשֶׁר זֶה וְיִדְאָג שְׁכָלֵי הַכֶּסֶח לֹא יִגְעוּ יִשְׁוֹרוֹת בְּפִיּוֹר (נִתֵּן לְהִנִּיחַ פִּיּוֹר פְּלִסְטִיק אוּ רִשְׁת בְּפִיּוֹר), בֵּינוֹן שֶׁבְכָלִי חֶרֶס "שְׂבִירָתוֹ הִיא טְהוֹרָתוֹ" (כְּלִים ב, א). לְסַפְּרִים הַדִּין יוֹתֵר קַל בֵּינוֹן שֶׁהוֹלְכִים אַחַר רֵב תִּשְׁמִישׁוֹ וְהוּא בְּמִים חַמִּים שְׂאִין בוֹ יָד סוֹלְדָת (חֲזוֹן עוֹבְדִיָּה) וְכּוּן שְׂמִים סַבּוֹן עַל הַכְּלִים שֶׁם.

יִזְהַר לֹא לְשַׁכַּח לְנַקּוֹת הַיֵּטֵב אֶת הַבְּרִזִּים וְהַיְדִיּוֹת. לְגַבֵּי הַמַּסְנַגַּת בְּפִיּוֹר - יֵשׁ הַסּוֹבְרִים שֶׁסֻּגֵּי בְּנָקוּי וְעָרוּי מִיַּם חַמִּים מְכֵלֵי רֵאשׁוֹן. אִף בֵּינוֹן שֶׁמִּצּוּי שְׁנֵדְבָקִים לְכֻלּוֹכִים בְּסַדְקִים אֲשֶׁר קוֹשֶׁה לְהַסִּירָם, טוֹב לְקַנּוֹת מַסְנַגַּת חֲדָשָׁה לְפִסְחָה. (סִפֵּר הַגָּעָלַת כְּלִים עַמ' שְׂמַח, הַלְכָה כַּכֵּד).

כִּירִים גּוֹ: רְאשִׁית יֵשׁ לְנַקּוֹת בִּיסוּדִיּוֹת עִם חֲמֵר נָקִי. לְפָנֵי הַכִּשְׁרָתָם אֵין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת. אֶת הַחֲצוּבָה וּשְׂאֵר הַחֻלְקִים יֵשׁ לְהַשְׁרוֹת בְּחֲמֵר חֲרִיף אוּ לְנַקּוֹתוֹ עִם מִסִּיר שְׂמִנִּים וּלְאַחַר מִכּוּן לְדַעַת הַסַּפְּרִים לְהַגְעִיל וְאוּלוּ לְדַעַת הָאֲשֶׁכְּנִיּוֹם צְרִיךְ לְבוֹן (רמ"א תנא, ד). אֶת קַרְנֵי הַגּוֹ וְרֵאשׁוֹ יֵשׁ לְהַדְלִיק לְרֵבַע שָׁעָה בְּאֵשׁ גְּבוּהָה. (ע"ע שו"ת אגרו"מ או"ח ככד) יֵשׁ לוֹדָא שְׂכַפְתוֹרֵי הַדְּלָקַת הַגּוֹ נְקִיִּים לְגִמְרֵי (ע"כ פְּרָקֵם, יִשְׂרָם וּישְׁפֹשֶׁפֶם). יֵשׁ הַמְכַסִּים לְאַחַר מִכּוּן אֶת מִשְׁטַח הַגּוֹ בְּנֵר כֶּסֶף (וע"ע בְּסִפֵּר הַגָּעָלַת כְּלִים יג, פֶּט וּבַהֲעָרוֹת שֶׁם).

כִּיּוֹם רַבִּים רוֹכְשִׁים מַעֲרַכַת כִּירוֹם מִיַּחַדַת לְפִסְחָה.

כַּיָּרִים חֲשֵׁמְלִיּוֹת: מְנַקִּים הַיֵּטֵב וְלֹאֲחֵר הַמִּתְנַהֵּל שֶׁל עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שְׁעוֹת מִחֲמַמִּים עַל חֵם גְּבוּהָ לְמִשְׁךָ חֲצִי-שָׁעָה (וְיֵא שָׁעָה: הַכְּשֵׁרוֹת ו, יז).

כְּלֵי יְבוּכִיּוֹת: לְדַעַת חֶלֶק מֵהַסְּפָרִידִים נִתֵּן לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֵלֵי לֵאחֵר נִקְוֵי יִסּוּדֵי (שׁו"ע תנא, כו) וְהָבֵן אִישׁ חַי חוֹלֵק ע"כ. לְדַעַת הָאֲשַׁכְּנַזִּים אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֵלִים אֱלוּ בְּפֶסַח כָּלֵל (אֶלָּא א"כ וְהוּ שְׁעַת דַּחַק שְׂאֵז יִגְעִילִם).

כְּלֵי חֶרֶס: (חֶרֶס, פּוֹרְצָלוֹ, חֶרְסִינָה, חֶמֶר, קַרְמִיקָה): כְּלֵי חֶרֶס שֶׁבָּלַע בָּחֵם אֶפְלוּ שֶׁל כְּלֵי שְׁנֵי, אֵין מוֹעִיל לוֹ הַגְּעֵלָה וְצְרִיף לָבוֹן. בֵּינֵן שֶׁהַכְּלֵי יִתְקַלְקַל בְּלָבוֹן, אֵין מִשְׁתַּמְשִׁים בְּכֵלִים אֱלוּ בְּפֶסַח. כְּלֵי לִישָׁה: כָּל הַכֵּלִים הַמְשַׁמְשִׁים לְלִישֵׁת חֲמִין, לְדַעַת הַרַמְ"א - צְרִיכִים לָבוֹן, וְאֵלוּ לְדַעַת הַשׁו"ע צְרִיכִים הַגְּעֵלָה. וְנִהְגּוּ בְּרַמְ"א (תנא, טז-יז. פה הַחַיִּים תנא, סַקְצָ"ו) וְע"כ רַב הַעוֹלָם אֵינָם מִשְׁתַּמְשִׁים בְּכֵלִים אֱלוּ בְּפֶסַח, בֵּינֵן שֶׁהַלָּבוֹן יִכּוֹל לְקַלְקַל הַכְּלֵי.

כְּלֵי פִירְקָס, דוֹרְלָקָס: לְסְפָרִידִים יִגְעִילִם וְאֵלוּ הָאֲשַׁכְּנַזִּים יִשְׁתַּמְשׁוּ בָּהֶם רַק בְּשַׁעַת צְרִיף גְּדוֹל ע"י הַגְּעֵלָה 3 פְּעָמִים (שׁו"ת טוֹב טַעַם וְדַעַת מַהְדו"ג ב, כה. שׁו"ת מַהְר"ם שֵׁיך יו"ד קמ"א. שׁו"ת יִשְׁכִּיל עֲבֵד ד, יג. שׁו"ת צִיץ-אֵלִיעֶזֶר ח, כא. ט, כו. שְׁעָרִים הַמְצַנֵּינִים בְּהַלְכָה קטז, סַקִּי"א).

כְּלֵי פְּלֶסְטִיק: הַכְּשָׁרְתוֹ ע"פ בְּלִיעֵתוֹ. הֵינוּ, אִם בָּלַע בְּרוֹתְחִים, צְרִיף הַגְּעֵלָה וְכו'. **מְבַרְשֵׁת שְׁנַיִם:** יֵשׁ לְדַאָּג לְקַנּוֹת מְבַרְשֵׁת שְׁנַיִם חֲדָשָׁה. בֵּינֵן שֶׁשְׁקִישָׁה מֵאֹד לְנִקּוֹת הַיֵּטֵב אֶת הַמְבַרְשֵׁת בְּכָל פְּנוּתֶיהָ מֵהַפְּרוּרִים.

מְדִיחַ כְּלִים: רֵאשִׁית יֵשׁ לְנִקּוֹתוֹ בִּיסוּדִיּוֹת עִם חֶמֶר נִקְוֵי. לְפָנֵי הַכְּשָׁרְתוֹ אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שְׁעוֹת. לֵאחֵר מִכֵּן יֵשׁ לְפָרֵק אֶת הַחֲלָקִים הַנִּתְנָתִים לְפְרוּק וְלְהַגְעִילֵם. שְׂאָר הַמְדִיחַ יִפְעִיל בָּחֵם מְקַסְמִלֵי עִם חֶמֶר נִקְוֵי.

מוֹצֵץ: רֵאוּי לְקַנּוֹת חֲדָשׁ. אַעפ"כ יִנְקוּ אֶת הַמוֹצֵץ הַיֵּטֵב עִם חֶמֶר נִקְוֵי וְיַעֲרוּ עֲלָיו מִיַּם רוֹתְחִים, לְמַקְרָה בּוֹ הַתִּינוּק לֹא יִסְכִּים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמוֹצֵץ חֲדָשׁ. **מִיבֵשׁ כְּלִים:** יִנְקָה הַיֵּטֵב עִם חֶמֶר נִקְוֵי.

מַחֵם שֶׁל שֵׁבֶת: גּוֹף הַמַּחֵם-יֵשׁ לְנִקּוֹת הַיֵּטֵב מִבְּפָנִים וּמִבַּחוּץ וְלְהַסִּיר אֶת הָאֲבִינִת. לֵאחֵר מִכֵּן לְמַלֵּא אוֹתוֹ בְּמִים עִם מְעַט סָבוֹן עַד לְגַבֵּה הַמְקַסְמִלֵי וְלְהִרְתִּיחוֹ (וְיִפְתַּח אֶת הַבְּרִז בְּעַת הִרְתִּיחָה). לְגַבֵּי הַמְכֻסָּה-בְּמַדָּה וְהִשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ לְחֲמִין גְּמוּר, כְּגוֹן: לְחַמֵּם עֲלָיו לְחֵם - יֵשׁ לְהַגְעִילוֹ

מִיקְסוֹר, מְעַבֵּד-מוֹזֵן: אִם לֹא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּחֲמִין כָּלֵל, מִסְּפִיק לְנִקּוֹתָם בִּיסוּדִיּוֹת עִם חֶמֶר נִקְוֵי. אִם מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְהַכְנֵת עֶסֶה וְכו' יֵשׁ לְהַחֲלִיף לְפָסַח אֶת הַמְצַנְפִּים וְהַמוֹט הַמְסֻתוֹבֵב. אֶת שְׂאָר הַחֲלָקִים יִנְקָה הַיֵּטֵב וְלֵאחֵר-מִכֵּן יִגְעִיל (וְיֵשׁ הַמְצַרִּיכִים לָבוֹן קל).

מִיקְרוֹוֹגֵל: רֵאשִׁית יֵשׁ לְנִקּוֹתוֹ בִּיסוּדִיּוֹת עִם חֶמֶר נִקְוֵי. לְפָנֵי הַכְּשָׁרְתוֹ אֵין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שְׁעוֹת. לֵאחֵר מִכֵּן יִכְנִיס כּוֹס שֶׁל מִים עִם מְעַט סָבוֹן וְיַפְעִיל אֶת הַמִּיקְרוֹוֹגֵל עַד שֶׁהַמִּים בְּכוֹס יִתְאַדּוּ. לְגַבֵּי הַצְּלַחַת יֵשׁ לְנִקּוֹתָהּ הַיֵּטֵב וְלַעֲרוֹת עֲלֶיהָ מִיַּם רוֹתְחִים מְכֵלֵי רֵאשׁוֹן. יֵשׁ הַמְצַרִּיכִים לֵאחֵר כָּל זֶה לְסַגֵּר בְּפֶסַח אֶת הַכְּלֵי הַיֵּטֵב וְלֹא לְהַנְיחוֹ יִשְׁרִיּוֹת עַל הַמַּגָּשׁ (צְלַחַת) הַנִּמְצָאֵת בַּמִּיקְרוֹוֹגֵל, כָּל הַשְּׁנָה לְמַרוֹת שְׁהִיא נִקְתָה הַיֵּטֵב.

וְיֵשׁ מִחֲמִירִים שֶׁלְּכַתְּחֵלָה לֹא לְהַכְשִׁיר מִיקְרוֹוֹגֵל לְפָסַח (ע"פ דַּעַת הַרַב מְרַדְבֵי אֱלִיהוּ).

מְקַרְר: יֵשׁ לְנִקּוּתוֹ בְּאִפְסוֹ יְסוּדֵי וּבִיחוד בְּקַפְלֵי הַגּוּמִי הָאוֹטֵם אֶת דַּלֶּת הַמְקַרְר (וְהַמְקַפֵּיא). אֶת חֲלָקֵי הַמְקַרְר הַנֶּתֶן לְפָרֵק - יִפְרָק וַיִּנְקֶה. יֵשׁ הַמְכַסִּים אֶת הַמְדַּפְּסִים וְהַמְגַרְרוֹת בְּנִיר. **מְשַׁלֵּשׁ אֲשֶׁפָּה:** יִנְקֶה הַיֵּטֵב עִם חֲמֵר נְקוּי וְלֵאחֵר מִכּוּן יַעֲרָה עֲלָיו מִיָּם חֲמִים מְכֻלֵי רֵאשׁוֹן. **סְכוּם:** יֵשׁ לְנִקּוּתוֹ הַיֵּטֵב. לֹא לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת וְלֵאחֵר מִכּוּן לְהַגְעִילוֹ בְּמִים רוֹתְחִים בְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן עַל הָאֵשׁ.

סִיר: יִנְקֶה הַיֵּטֵב אֶת הַסִּיר וְהִידִיּוֹת שֶׁל הַסִּיר וְהַמְכָסָה (בְּמִדָּה וְנִתֵּן לְפָרֵק אֶת הִידִיּוֹת יִפְרָק וַיִּנְקֶה). וַיִּנְחֶנוּ בְּלִי שְׂמוּשׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת. לֵאחֵר מִכּוּן וַיַּעֲלֵנוּ בְּרוֹתְחִים (מַחְבַּת טַפְלוֹן שְׂמֻטְגָּנִים בְּלֹא שְׂמֻן - לֹא נִתֵּן לְהַכְשִׁירוֹ).

פּוֹרְמִיקָה: מְשַׁטַּח עֲבוּדָה הָעֲשׂוּי פּוֹרְמִיקָה (וְהוּא הַדִּין מְשַׁטַּח הָעֲשׂוּי מֵעֵץ) יִנְקֶה אוֹתוֹ הַיֵּטֵב וְלֵאחֵר מִכּוּן יְכַסֶּנוּ, בִּינּוֹן שְׂכָנִים לְסִדְקָיו וְחֲרִיצָיו פְּרוּרִים. וְאִם הָעֵץ אִו * הַפּוֹרְמִיקָה חֲלָקִים, נִתֵּן לְהַגְעִילָם וְאִין צְרֹךְ לְכַסּוֹתָם.

פְּלִטָּה שֶׁל שֶׁבֶת: רֵאשִׁית יֵשׁ לְנִקּוּתָהּ בִּיסוּדִיּוֹת עִם חֲמֵר נְקוּי, וַיּוֹדֵא שְׁגֵם הַרְגָלִים נְקִיּוֹת. לֵאחֵר מִכּוּן יַחֲמֵם אוֹתָהּ בְּשֶׁעָה. וַיֵּשׁ הַסּוֹבְרִים שְׂיַעֲרָה עֲלֶיהָ מִיָּם רוֹתְחִים מְכֻלֵי רֵאשׁוֹן קָדָם חֲמוּמָה. בְּכֻלִּי מְקָרָה, טוֹב לְעֻטְפָּה בְּנִיר-כֶּסֶף.

קוֹלֵט-אָדִים: קוֹלֵט אָדִים הַנִּמְצָא מֵעַל הַפִּירִים יִנְקֶנוּ בִּיסוּדִיּוֹת עַד מְקוֹם שְׂיָדוֹ מַנְעֵת, אִו אִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּפֶסֶח (הַכְּשִׁירוֹ, ו, טז).

קוּמְקוּם: יֵשׁ לְנִקּוּת הַיֵּטֵב אֶת הַקוּמְקוּם וּבִיחוד אֶת הַיְדִיּוֹת. לֵאחֵר מִכּוּן לְמַלֵּא אוֹתוֹ בְּמִים עִם מַעַט סִבּוֹן עַד לְגַבֵּה הַמְקַסִּמְלִי וְלְהַרְתִּיחוֹ. בְּמִדָּה וְהִשְׁתַּמֵּשׁוּ בּוֹ לְחֵמֵץ גָּמוּר, כְּגוֹן: לְחֵמֵם עֲלָיו לְחֵם - יֵשׁ לְהַגְעִילוֹ.

שְׁלִחָן: יִנְקֶה הַיֵּטֵב וְלֵאחֵר מִכּוּן יַעֲרָה מִיָּם רוֹתְחִים מְכֻלֵי רֵאשׁוֹן, בִּינּוֹן שְׂפַעֲמִים שְׂנִשְׁפָּף מְרַק מְסִיר וְכֻדוֹ (שׁו"ע תנא, כ) וְנִרְאָה שְׂאוּהִי חוֹבָה לְאֲשַׁכְנֵיָם, בִּינּוֹן שֶׁהֵם סוֹבְרִים שְׂאִין הוֹלְכִים אַחֵר רַב שְׂמוּשׁוֹ, בְּנִגּוּד לְסַפְּרִים שְׂעִקְלוֹ בְּזָה. שְׁלִחָנוֹת רַבִּים נִהְרָסִים ע"י מִים וְלָכֵן יָכוֹל בְּמְקוֹם לְעָרוֹת מִיָּם לְכַסּוֹתָם. שְׁלַחָן שְׂלָשִׁים עֲלָיו בְּצַק - לֹא מְסַפִּיק עָרׁוּי וְחוֹבָה לְכַסּוֹתוֹ.

שְׂנִים (פְּלִטָּת שְׂנִים): יִנְקֶנָּה הַיֵּטֵב וְלֵאחֵר מִכּוּן יַעֲרָה עֲלֶיהָ מִיָּם רוֹתְחִים מְכֻלֵי רֵאשׁוֹן. **שִׁישׁ מְטֻבָּה:** יֵשׁ לְנִקּוּתוֹ בִּיסוּדִיּוֹת עִם חֲמֵר נְקוּי. יַעֲרָה עֲלָיו מִיָּם רוֹתְחִים מְכֻלֵי רֵאשׁוֹן (שׁו"ע יו"ד כבא, ב). יֵשׁ הַנוֹהֲגִים לְכַסּוֹתוֹ בְּנִיר כֶּסֶף (בִּינּוֹן שְׂחָרֵם לֹא נִתֵּן לְהַכְשִׁירוֹ). דִּין זֶה נִכּוֹן גַּם לְגַבֵּי מְשַׁטְחֵי גִרוֹסְטָה.

מְקוּמוֹת הַרּוֹדִים בְּצַק עַל הַשִּׁישׁ צְרִיכִים לְהַכְשִׁירוֹ ע"י אָבֵן.

תַּנּוּר אֲפִיָּה: יֵשׁ לְנִקּוּתוֹ בְּצוּרָה יְסוּדִית עִם חֲמֵר נְקוּי וְלוֹדֵא שְׂלֵא נִשְׂאָר בּוֹ שׁוּם מְמִשׁוֹת (שְׂמֻן שְׂרוּף וְכו'). בִּינּוֹן שְׂקִישָׁה לְהַסִּיר אֶת הַכֵּל, יֵשׁ הַסּוֹבְרִים שְׂאִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַנּוּר בְּפֶסֶח. מִי שְׂנוֹהֵג לְהִשְׁתַּמֵּשׁ, לְפָנֵי הַכְּשִׁרְתַּת הַתַּנּוּר יִמְנַע מְשׂוּמֵשׁ בּוֹ לְעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת, לֵאחֵר מִכּוּן יְדַלִּיק אֶת הַתַּנּוּר בְּחֵם מְקַסִּמְלִי לְמִשְׁךָ שְׂעָה. יֵשׁ לְצִיָּן שְׂיִשְׁנֵם תַּנּוּרִים בְּהֵם קִיָּמַת מְעַרְכַּת נְקוּי אוֹטוֹמָטִי (פְּרוֹלִיָּה). לְגַבֵּי הַתַּבְנִיּוֹת וְהַרְשָׁתוֹת יֵשׁ לְדַאֵג שְׂיִהְיוּ מִיַּחְדִּים לְפֶסֶח. בִּינּוֹן שְׂלֵא נִתֵּן לְעֲשׂוֹת לָהֶם לְבוֹן חֲמוּר.

ב. נְקוּי שְׂאָר פְּרִיטִים שְׂאִין צְרִיכִים הַכְּשִׁרָה

אָרוֹן - יבדק בכל אַרונותיו שאין שם חמץ. לצערנו מספר אנשים גלו כי שָׁכְחוּ חֶמֶץ בְּאֲרוֹנוֹת חֲשֵׁמֶל, או בְּאֲרוֹנוֹת בְּאִמְבֻטִיָּה שֶׁל תְּרוּפוֹת וע"כ יזרו עֲצָמוֹ לְבַדֵּק בְּכָל אֲרוֹנוֹתָיו בְּבֵיתוֹ.

בְּרוּכִים - יש לנקות היטב את הברכונים בהם משתמשים בשלחן האכל.

טִלְפוּן - יש לנקות את לחצני הטלפון וכן את השפופרת.

פִּיסִים - יש לעבר על פיסי הבגדים ולראות שלא נכנסו לשם דברי חמץ, בעקר בכגדי הילדים, כגון: פיסי המכנסים, וכן בכיסי המעיל.

כֶּסֶף תֵּינוּק - יש לנקות את הכסף תינוק היטב עם חמר נקוי ויערה על המגש של הכסף מים חמים.

מַגֵּב - מגב מטבח לכלים וכן מגב נקיון ידאג לשטפו ולנקותו מכל הלכלוכים שנמצאים בו.

מַגְבֻּנִים לְחִים - רצוי להשתמש בפסח במגבונים שכתוב עליהם פֶּשֶׁח-לְפֶסַח.

מַחֲשֵׁב - יש לנקות את שלחן המחשב ולכן להפוך את המקלדת ולנערה מספר פעמים.

מַטְאָטָא - ראוי לקנות מטאטא חדש לפסח, כיון שקשה מאד להסיר ממנו את כל הלכלוכים. ומי שבכל זאת רוצה להשתמש בו ישטף אותו עם חמר נקוי מספר פעמים.

מְכוּנִית - יש לנקות את פנים הרקב, בעקר במושבים ומתחתיהם וכן בכפלי הרפוד וחפור החגורות.

מְפוֹת שְׁלָחוֹ, מַגְבוֹת מַטְבַּח - מספיק לכבסם במכונת כביסה וכזה הם יכשרו לפסח ויש המהדרים לקנות חדשות או שיהיו מיחדות רק לימות הפסח.

מְשַׁחֲקִים - יש לבדק בכל המשחקים שלא הגיעו לשם פרורי חמץ וכן לנקות את המדף או המגרה של המשחקים.

נֶפֶח - יש לנקות היטב את הנפה שלא ישאר בה קמח.

סִפְרִים - ינקה את הספרים שמניח על השלחן בפסח.

עֲגֻלָּה - יש לנקות את העגלה היטב עם חמר נקוי והוא הדין סל-קל, ויודא שאין בקפלי הרפוד פרורי חמץ. פעמים רבות העגלה אינה נמצאת בשימוש והיא נמצאת במחסן, בלי שנקו אותה היטב.

קֶרֶשׁ לָחֵם - יש לנקותו היטב ולבדק שאין בו שאריות לחם משני צדדיו.

שׂוֹאֵב אֶבֶק - יש לודא שלא שכחנו לזרק את השקית המלאה לכלוך.

שְׂטִיחַ - יש לשאב אותו ולנקותו היטב.

תֵּא - מי שיש לו תא במקום העבודה או הלימודים או בבית הפנסת ידאג לנקותו היטב קודם הפסח.

תִּיקִים - יודא שתיקי הילדים נקיים (יבדק פל תא) ואם יכול יכבסם. כמו כן, יבדק שתיקי הנסיעות של שבת, תיק-עבודה וכן תיקי-נשים ריקים מדברי מאכל.

עד כאן נושא ההכשרה!

מוצרי מזון לפסח - יש להקפיד לבדק על כל מוצר שיש לו סמון בשורות לפסח. הסמון יהיה מדפס על האריזה, ולא במדבקה חיצונית.

מוצרי נקיון - אינם צריכים בשורות גם אם מיעדים לנקוי התנור והכירים, כיון שטעמם פגום. יש המקפידים בנוזל לטשיפת כלים שיהיה כשר לפסח אך אין חייב. מן הראוי להקפיד שמשחת השנים תהיה בשורה לפסח. בסבון ושפופו גוף, נחלקו הפוסקים ולהלכה אפשר להקל.

כלים חד פעמיים מעקר הדיו אינם צריכים בשורות לפסח. ויש חוששים בכלי ניר וקרטון. **תמרוקים** מעקר הדיו אינם צריכים בשורות לפסח, פרט לשפתון בעל טעם טוב וכדו'.

ירקות העלים - מן הראוי שיהיו מגדולים ללא תולעים על מנת שלא יהיה צורך לבדק בעין כל עלה. עם זאת חלק גדול מהמוצרים הנ"ל צריד שריה במים עם סבון כמפרט על השקית (ראו פרסום הרבנות בנושא בגב חוברת זו).

תרופות - לכתחלה לטל תרופות המופיעות ברשימת התרופות הכשרות (מצ"ב נספח) בדיעבד כל תרופה שטעמה פגום - מתרת לחולה. טעמה טוב - צריכה בשורות.

מזון תינוקות - לכתחלה רק מוצרים הכשרים לפסח. במקרים מיוחדים שחייבים להשתמש במוצר ללא בשורות עבור תינוק, יש להנעץ עם פוסק.

מזון לבעלי חיים - לכתחלה יש לקנות מזון שאינו מכיל חמץ, במדה ואין פזה להנעץ עם פוסק. **כלוי החמץ** - מן הראוי להמעיט בכמיות החמץ שקונים קדם הפסח כדי שלא להגיע למצב שיש הכרח למכר חמץ ממישי. אם נשאר מעט חמץ ואפלו אריות סגורות, אין אסור כל תשחית לשרפו כיון שזוהי מצותו.

מכירת חמץ - לא לשפח למכר את החמץ בבית הנכסת בו אתה מתפלל או אצל הרב בשכונה, נתן גם למכר באינטרנט - לא לחכות לרגע האחרון !

עֶרֶב פֶּסַח

בְּדִיקַת הַחֲמִיץ

יש לנקות ולבדק כל מקום שיש לחוש שהכניסו לשם חמץ במתפונן או שלא במתפונן. הנוהגים להניח עֲשָׂרָה פְּתִיתִים יָגֵהְרוּ שִׁיְהִיָּה כֵּל אֶחָד מֵהֶם קָטָן וּפְחוֹת מִפְּנִיָּה, וִירָשְׁמוּ בְּרִשְׁמָה אֶת הַמְּקוֹמוֹת שֶׁהִסְתִּירוּ אֶת הַפְּתִיתִים.

מס' דגשים לבדיקה

א. בודקים את החמץ ומבטלים את החמץ שלא ראינו ביום חמישי בערב י"ג בניסן לאחר תפלת ערבית, לא קובעים סעדה חצי שעה קודם הבדיקה, אבל אכילת עראי מועטה של פרות וירקות ושתייה התירו שלא.

ב. בודקים את החמץ עם גר שעה, לא פראפין, לא בשמן, לא באבוקה (אש גבוהה-2 להבות) מפני שאינו יכול להכנס אתו לחרים ולסדקים מחשש שמא ישרף את הבית, ואם בדק באבוקה יחזר ויבדק שוב ללא ברקה, נתן לבדק גם בפנס.

ג. ממליץ לטל ידים לפני הבדיקה לטהרה ולבדק ביסודיות למרות שנקינו היטב את הבית אפלו מאבק, גדולי ישראל היו בודקים במשך שעות רבות את הבית והיו אומרים שבכל מקום שהגרו יאיר בבית תפנסו קדשה.

ד. ממליץ ולא חובה לקחת עשרה פתיתי לחם, כאשר עדיף שכל חלק יהיה פחות מפנית ולסגור אותם בעתון ושקית וכדאי לרשם היכן הונחנו אותם.

ה. הילדים בודקים את תיקי ביה"ס שלהם היטב שמא שכחו שם חמץ, קרה לא פעם שגשפכה פרוסת לחם פתיק. על ההורים להזכיר לילדים אפלו תוך כדי בדיקת החמץ קודם נתנו גם לשתף אותם במצוה.

שימו לב שיש הבדל בנסח בין בטול החמץ לאחר הבדיקה בליקה לבטול ביום לאחר השרפה.

נוסח הבטול בליקה - כל חמירא דאיפא ברשותי דלא חזיתיה ודלא בערתיה ליבטיל ולהוי (הפקר) כעפרא דארעא.

בליקה מבטלים רק את מה שאנו רואים, מפני שאנו משאירים אצל לארוחת הערב ולמחרת לארוחת בקר.

נוסח הבטול ביום - כל חמירא דאיפא ברשותי דחזיתיה ודלא חזיתיה דבערתיה ודלא בערתיה ליבטיל ולהוי (הפקר) כעפרא דארעא.

ביום אנו נסיף גם את החמץ שאנו רואים - דחזיתיה ודלא חזיתיה, דבערתיה ודלא בערתיה, ביום צריך להקפיד לומר את נסח הבטול רק לאחר השרפה בלבד בכדי לקיים דעת הסוברים שבטולו הוא דוקא בשרפה ואם בטלתי לפני שגשרף מה תועלת בשרפה.

מחסנים - מחסן שונכנסים אליו באמצע הארוחה, או שילדים נכנסים אליו יש לבדק אותו במקום שהגישה אליו אפשרית. במקום בו יש ערמות של חפצים שנגרמו שלשים יום קדם הפסח, אינו צריך בדיקה ודינו כחמץ קבור.

תיקי הילדים וכיסי הנגדים - שבשמוש יום יומי צריכים בדיקה, כיסי בגדים שפכסו אינם צריכים בדיקה.

מלונה, כלוב עופות וכדו' - עדיף לנקות אותם מספר ימים קדם הפסח, ויתן לבצלי החיים מזון ללא חמץ כבר קדם הפסח.

נסיעות - מי שנוסע מביתו קדם ליל יד', יבדק בלילה לפני שעוזב את ביתו לאור הנר ללא ברכה. ואם שכח יעשה כן ביום למחרת ויוציא מן הבית את שאריות החמץ.

שרפת החמץ - אף שמון הדין נתן לכלות את החמץ בכל אמצעי כלוי מ"מ המנהג לשרפו, ביום יד'. אלא שיש להקפיד על מצוה דאורייתא של ואהבת לרעה כמוהו, ולא להבעיר אש כנגד החלון או הכביסה של השכן. המועצה תודיע על מקומות מיוחדים ביד בנימין בהם יש לשרף את החמץ. לשפך נפט על החמץ עצמו לפני שגשרף אינו נכון כי אז אין מקימים בו מצות שרפה. ? שלפר ק את חבילות החמץ כדי שתשלט האש בכל החמץ.

השנה צריך להזהר ולשרף עד סוף שעה חמישית (נתן להעזר בלוח לעיל), השורף לאחר מכן לא קיים מצות בטול בשרפה כי בשעה הששית התורה הוציאה החמץ מרשותנו.

תענית בכורים - ביום המנהג פשוט להתחיל להתענות משעת הקימה ולהפסיק התענית על ידי סיום מסכת אחר שחרית. יש להאזין לדברי המסים ולהבין את הנאמר כי רק כף הוא נחשב כשנתן בלמוד, ולאכל פזית מזונות או לשותות רביעית יין, בכבוד לא יכול לפטר מתענית אם רק יביאו לו אכל מהסיום ללא השתתפות בסיום עצמו.

בכורים שי' שלהם ספאב ראש ופאב עינים ומצטערם הרבה מהצום או שאם יצומו לא יוכלו לאכל בלילה מצה שמצותה דאורייתא פטורים מהתענית ויכולים לפדות התענית בצדקה ועדיף שיאכלו במהלך היום רק מיני תרנגילא (פרות, ירקות, תפוא וכדו') ולא יקבעו סעדה.

אכילת מצה בערב פסח - אסרו חכמים לאכל מצה ביום יד' עד הערב, ואף לנוהגים להפנע מראש חדש, ביום יד' הוא ממש אסור גמור. גם עוגה שנאפתה פלה מקמח מצה אסור לאכל. אבל אפשר לאכל כפתאות מקמח מצה, או מצה מבשלת או מטוגנת. הנוהגים לאכל מצה עשירה רשאים לאכלה בערב הפסח עד השעה 15:55.

מקנה - חייב אדם לטהר את עצמו ברגל הרמב"ם בהלכות טמאת אכלין ט"ז, י: בזמן ביהמ"ק מזהרים היו בני" להיות טהורים תמיד ולכן בזמן הגהה ממלץ להיות טהורים

כל העת.

משעה עשירית - החל מן השעה 15:45 [בקרוב]. אין לאכל

לְשַׁבְּעָה כְּדֵי שְׂיֵאכַל מִצֶּה לְתַאֲבוֹן בְּלִילָה. עַל כֵּן אִין לְאַכַּל מִשְׁעָה זֶה בְּשׂוּלִים מִקְמַח מִצֶּה, אֶלְאִי רַק מַעֲט פְּרוֹת וִירְקוֹת, [קִטְנִיּוֹת לְנוֹהָגִים בְּהֵם הֶתֶר] אוֹ מַעֲט בָּשָׂר אוֹ דָּגִים אוֹ בְּיָצִים, בְּאִפְסָן שְׂלֵא יִמְלֵא כְּרֶסוּ מֵהֶם.

אָסוּר מְלֵאכָה בְּעָרֵב פֶּסַח - עַד חֲצוֹת הַיּוֹם שֶׁהוּא בְּשַׁעַר 12:40 (קַיִץ) מִתְּרַת מִן הַדִּין כָּל מְלֵאכָה. מֵאַחַר חֲצוֹת אִין לְעַבֵּד עֲבוּדָה בְּשֹׁכֵר, וְלֹא לְעִשׂוֹת מְלֵאכוֹת כְּמוֹ כְּפוּס בְּגָדִים אוֹ תְּפִירַת בְּגָדִים, וְתִסְפֶּרֶת אֲסוּרָה ע"י יִשְׂרָאֵל אֲבָל ע"י גוֹי אוֹ שֶׁהוּא מְסַפֵּר אֶת עֲצָמוּ מִתֵּר. אֲבָל גְּהוּץ אוֹ תַקּוּן קִטָּן בְּפֶגֶד לְעֲצָמוֹ, וְכֵן שְׂטִיפַת הַבַּיִת וְהַכְּנֶת תְּבִשְׂיָלִים וְשִׁאָר צְרִכֵי חֵהָג מִתְּרִים.

הַטַּעַם: שְׂזָמֵן קָרְבַּן פֶּסַח הָיָה מִתְחִיל מִחֲצוֹת הַיּוֹם וְיָדוּעַ הוּא-כְּשֶׁאֲדָם מִבֵּיא קָרְבָן לְבִיה"מ מִיּוֹם טוֹב הוּא לֹא הָאָסוּר בְּמְלֵאכָה וְלָכֵן כָּל יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ מִבֵּיאִים קָרְבָן פֶּסַח בְּזָמַן זֶה יוֹם טוֹב הוּא לָהֶם וְאָסוּרִים הֵם בְּמְלֵאכָה וְלִמְרוֹת שְׂבִטֵל הַטַּעַם דִּהְיִינוּ שְׂאִין בִּיהֵמ"ק לֹא בְּטִלָה הַתְּקִנָּה.

הַכְּנֶת הַגְּדָה וּפְרוֹשִׁיָּה - כָּל אֲדָם וּבִפְרֵט מִי שֶׁהוּא עוֹרֵף הַסֵּדֶר צְרִיף שְׂיִכִּין אֶת עֲצָמוֹ לְהִסְבֵּרַת הַהֲגָדָה בְּעֶזְרַת בְּאוּרֵי הַהֲגָדוֹת הַמְּצוּיִים בְּחֻנוּיּוֹת הַסְּפָרִים, כְּדֵי שְׂיִכַּל לְחַדֵּשׁ וּלְעַנְּוֹן אֶת הַמְּסִבִּים, וְלִקְמִים מִצּוֹת סְפוּר יִצִּיאַת מִצְרַיִם כְּתִקְנָה, מִחֲצוֹת בְּעָרֵב פֶּסַח זֶהוּ זְמַן נִפְלֵא לְהַכְנִיחַ רוּחַתֵּי שְׂכַבָּר יֵישׁ הָאֶרֶת הַחָג מִחֲצוֹת.

צִלְתַּת הָאֲרוּעַ - נִהְיָו לְצִלוֹת אֶת הָאֲרוּעַ כְּדָגְמַת קָרְבַּן הַפֶּסַח, עַל הָאֵשׁ אוֹ בְּתַנּוּר, וְנוֹהָגִים לֹא לְאַכַּל אֶת הָאֲרוּעַ בְּלִילָה שְׂלֵא יֵרָאֶה כְּאוֹכַל קְדָשִׁים בְּחוּץ.

הַכְּנֶת הַמְּרוֹר וְהַכֶּרֶס - מִי שְׁנוֹהֵג בְּמְרוֹר הַנִּקְרָא תַמְכָּא [תַרְוִין] יְפוֹרֵר אוֹתוֹ מְסַפֵּר שְׁעוֹת קֶדָם הַסֵּדֶר. אֶת הַחֶסֶה יֵישׁ לְהַשְׁרוֹת כְּכֹל מִקְרָה (גַם חֶסֶה גוֹשׁ קִטְיָה הַנִּקְיָה מִתּוֹלָעִים) 5 דְּקוֹת בְּמִים עִם סְבוּן אוֹ מֶלַח וְלֵאחֵר מִפֶּן לְבַדֵּק עֲלָה עֲלָה הַיֵּטֵב.

סְדוּר הַשְּׂלִחָן - לְפִי הַדִּין יֵישׁ לְסַדְּרוֹ מִבְּעוֹד יוֹם כְּדֵי שְׂלֵא לְהַתְעַכֵּב בְּעֵרִיכַת הַסֵּדֶר בְּעָרֵב. **הַיְלָדִים הוֹלְכִים לְנוֹחַ -** הַיְלָדִים הֵם עֹקֵר הַסֵּדֶר, לָכֵן חֹשׁוֹב שְׂיִנְחוּוּ בְּצִהְרֵים ע"מ שְׂלֵא יִרְדְּמוּ בְּמַהֲלָה הַסֵּדֶר, כְּמוֹ"כ יְלָדִים וְנַעַר מִתְלוֹנְנִים עַל רֵעֵב כְּכֹר בְּתַחֲלַת הַסֵּדֶר וְרוֹצִים לְמַהֵר וּבְכָף מְאֻבְדִים "לֵיל סֵדֶר" מִשְׁמַעוּתֵי-חוֹבָה לֵישׁן וְאַף מִתֵּר לְאַכַּל גַּם לְאַחַר שְׁעָה עֲשִׂירִית פְּרוֹת וִירְקוֹת (לְלֵא הַגְּזָמָה מִיִּתְרַת)

סְדוּר הַקְּעָרָה - יֵישְׁנָם שְׂטוֹת שׁוֹנוֹת כִּיצַד לְסֵדֶר הַקְּעָרָה, וְהֵם מוֹפִיעוֹת בְּהַגְדוֹת הַשׁוֹנוֹת. מִי שְׂאִין לֹא מְנַהֵג מִיחַד רְאוּי שְׂיַעֲשֶׂה כְּסֵדֶר הָאֲרִיז"ל.

קְרִיאַת סֵדֶר קָרְבַּן פֶּסַח - יֵישׁ נוֹהָגִים לְקַרֵּא בְּשְׁעוֹת בֵּין הָעֶרְבִים אֶת סֵדֶר הַקְּרִבַת קָרְבַּן פֶּסַח, מֵהַמְקַרָּא וְהַמְשֻׁנָּה.

אַגְרַת רַבִּי שְׂמִשׁוֹן מְאֻסְטְרוֹפּוּלִי - יֵישׁ מְנַהֵג טוֹב לְקַרֵּא הָאֲגָרַת שֶׁל רַבִּי שְׂמִשׁוֹן מְאֻסְטְרוֹפּוּלִי הַקְּדוֹשׁ בְּעָרֵב פֶּסַח לְאַחַר חֲצוֹת.

תַּפְּלַת עֲרִבִית - מִתְּפַלְלִים תַּפְּלָה לְשֵׁלֶשׁ רְגָלִים כְּפוּבָא בְּמַחְזוּרִים. יֵישׁ קַהְלוֹת שְׁנִהְיָו לֹמַר הַלֵּל בְּכִרְכָּה בְּבִיַת הַכְּנֶסֶת לְאַחַר עֲרִבִית, וְכֵן מְנַהֵג הַסְּפָרָדִים וְחֵלֶק מִקְהֵלוֹת הָאֲשַׁכְּנַנִּים. **בְּרַכָּה מְעִין שֶׁבַע בְּשַׁחַל בְּשַׁבַּת** אִין אוֹמְרִים אוֹתָהּ בְּעָרִבִית. וְהוֹנָהֵגִים בְּנִסְחָאוֹת הַתַּפְּלָה כְּדַעַת הַמְּקַבְּלִים אוֹמְרִים אוֹתָהּ.

נספחים

נספח א'

מה הדברים שיש/ אין חיוב למוכרם במכירת חמץ

שם המוצר	מה לעשות בו?	הסבר
אבקת אפיייה	למכור.	בדרך כלל אין בה בעיית חמץ, כיוון שהיא עשויה מעמילן תירס, אך יש גם אבקות אפיייה שעשויות מעמילן חיטה. לכן, ראוי למכור, אך ודאי שלא לבער.
אבקת מרק	למכור.	בחלק מאבקות המרק מעורב קמח, אך שיעורו אינו עולה על שיעור כזית, ואיסורו רק מדרבנן.
אבקת סוכר	להצניע.	אינה מכילה חמץ.
אורז	אשכנזים: להצניע.	אורז הוא קטנית ולא חמץ. לדעת הסוברים שאין להחמיר באכילת קטניות, יש לרכוש אורז עם תווית 'כשר לפסח', משום שלפעמים האורז נארז בטחנות ובבתי אריזה של קמחים או סולת.
אורז שחור (נקרא גם: אורז פרא)	אשכנזים: להצניע.	קטניות.
אטריות	ראוי לבער.	חמץ גמור.
אינסטנט פודינג	למכור.	עלול להכיל עמילן חיטה ותמציות שמופקות מחמץ.
במבה	להצניע.	קטניות. אין בה חמץ.
בורגול	ראוי לבער.	חמץ גמור.
בצק סוכר	למכור.	ייתכן שיהיו בו קטניות אם משתמשים ב'קורן סירופ', וייתכן שיהיה בו חמץ גמור אם משתמשים בגלוקזה.
בשר צמחי	למכור.	עלול להכיל קמח חיטה וגלוטן.
גביעי גלידה	ראוי לבער.	חמץ גמור.
ג'לי	למכור.	יכול להכיל מלח לימון, וייתכן שהוא יוצר מעמילן חיטה.
גלידות	גלידות שמכילות עוגיות וכדומה - ראוי לבער. גלידות שאינן מכילות עוגיות - יש למכור.	בגלידות יש מלח לימון, וייתכן שהוא הופק מחמץ. גם בתמציות טעם שהוכנסו לגלידה יש לעתים אלכוהול שהופק מחמץ.
גרנולה	ראוי לבער.	חמץ גמור.

שם המוצר	מה לעשות בו?	הסבר
גרעינים ופיצוחים	לא קלויים - להצניע. קלויים – למכור.	בדרך כלל הקלייה נעשית בתערובת של מים וקמח תפוחי אדמה, ולעתים משתמשים בקמח חיטה. כיוון שמדובר בספק, ניתן לכתחילה לסמוך על המכירה, גם למחמירים שלא למכור חמץ גמור.
גריסים	למכור.	בתהליך ההכנה יש חשש למגע עם מים. גריסים בהשגחת 'העדה החרדית' אינם נרחצים במים.
דאודורנט	מותר לשימוש בפסח (גם בלא הכשר).	גם אם מעורב בו חמץ, הוא אינו ראוי למאכל כלב.
דבש	להצניע.	אינו מכיל חמץ. בכל מקרה, אין להשתמש בפסח בלא הכשר, משום שהרשת שעליה בונות הדבורים את חלות הדבש יכולה להכיל חמץ, שכן היא משוחזרת מדונג משומש שמעורבת בו פסולת רבה.
דגים טריים	כשרים לפסח.	
דגים קפואים	להצניע.	לספיגת המים בדג משתמשים בדרך כלל בסודיום פוספט, ואין בו בעיה. לעתים מוסיפים להם עמילנים, אך אין זו מציאות שכיחה.
שימורי גפילטע-פיש, רולדות קפואות של גפילטע-פיש	אם כתוב על המוצר שהוא מכיל קמח - ראוי לבער.	לפעמים שימורי גפילטע-פיש מכילים קמח חיטה, אך פעמים רבות הם מכילים קמח תפוחי אדמה, והם אינם חמץ כלל.
דיסט קורנפלור	ראוי למכור.	בדרך כלל אינה מכילה חמץ; לעתים נדירות יכולה להכיל גם עמילן חיטה.
ויטמינים	למכור.	בכל סוגי הוויטמינים ייתכן שיש חמץ גמור.
ויסקי	ראוי לבער. במקום הפסד מרובה, ניתן להקל ולמכור.	עשוי מחמץ גמור.
חומץ סינטטי	להצניע.	אינו מכיל חמץ.
חומצת לימון	למכור.	ייתכן שהופקה מחמץ.
חד-פעמי: מפות ניילון, ניירות פרגמנט לאפייה, מנג'טים, ניירות עטיפה למדפים	מותר להשתמש בפסח.	אין בהם חמץ.
חומץ	למכור.	לפעמים מיוצר בלא חשש חמץ כלל, ולפעמים מיוצר בתהליך תסיסה עם חומרים שיש בהם חשש חמץ.
חומצת לימון	למכור.	מיוצרת על בסיס תסיסת סוכרים, והיא עלולה להיות מופקת מקטניות או מחמץ.
חיטה	למכור.	פעמים רבות גרעיני החיטה נרחצים או מושרים במים. חיטה בהשגחת 'העדה החרדית' אינה נרחצת במים.

שם המוצר	מה לעשות בו?	הסבר
חלווה	למכור.	חלווה בהשגחת 'העדה החרדית' אינה חמץ בדרך כלל אלא קטניות. בחלווה ללא סוכר יש תוספת סורביטל, ויש בו חשש חמץ.
חמאת בוטנים	למכור.	בדרך כלל מוסיפים לה אחוז קטן של אמולסיפייר ומוצר עמילן, ויש בהם חשש חמץ.
חרדל	למכור.	מכיל סובין (קליפת הדגן). בדרך כלל הוא מכיל עמילנים בתור מייצבים, וייתכן שהם הופקו מחיטה. ובכל מקרה, אין בקופסה כזית דגן.
חומרי ניקיון	מותרים לשימוש בפסח.	בדרך כלל אין בהם חמץ, וגם אם יש - אין הוא ראוי למאכל כלב.
טחינה	אשכנזים: להצניע.	הטחינה עשויה משומשום טחון. השומשום הוא קטנית ולא חמץ.
יין מתוצרת הארץ	להצניע.	אינו מכיל חמץ.
כוסמת	להצניע.	אינה חמץ אלא קטנית. רבים מתבלבלים בין מה שקרוי היום 'כוסמין' - מחמשת מיני דגן - ובין מה שקרוי 'כוסמת' - קטנית.
כלים חד-פעמיים מפלסטיק	מותר להשתמש בפסח.	אינם מכילים חמץ.
כלים חד-פעמיים מקרטון או מנייר	יש מחמירים שלא להשתמש, אם אין עליהם הכשר לפסח.	בתהליך ייצורם משתמשים בעמילן. בדרך כלל העמילן הוא עמילן תירס, אך ייתכן שישתמשו גם בעמילן חיטה. יש פוסקים ^[2] שמקלים גם כאשר ידוע בוודאות שמדובר בעמילן חיטה.
כמון	למכור.	יש סבירות גבוהה שמעורב בו חמץ.
מטרנה חלבית	למכור.	מכילה חמץ.
מטרנה צמחית	למכור.	מכילה חמץ.
מיונז	למכור.	מכיל חרדל.
מיץ לימון	למכור.	יש מיץ לימון שמעורב בו מלח לימון, וייתכן שהוא הופק מחמץ.
ליקר	למכור.	יכול להכיל אלכוהול ומייצבים שהופקו מחמץ.
מזון לבעלי חיים	למכור.	ברובם יש חמץ גמור.
מים	כשרים לפסח.	
מסטיקים	למכור.	בדרך כלל יש בהם חמץ גמור (ויטמין C, גלוקוזה).
מרגרינה בלא טעם	אשכנזים: להצניע.	מכילה קטניות.
מרגרינה בטעמים	למכור.	מכילה תמציות שייתכן שהופקו מחמץ.

שם המוצר	מה לעשות בו?	הסבר
משקאות קלים דיאט	להצניע.	יש בהם ממתיק מלאכותי שנקרא 'אספרטיים', והוא מופק מקטניות.
משקאות חריפים	ויסקי, בירה, וודקה – חמץ גמור, וראוי לבערם. משקאות חריפים אחרים – יש למכור.	המשקאות החריפים האחרים מכילים תמציות ואלכוהול, וייתכן שהם הופקו מחמץ. וודקה בהשגחת 'העדה החרדית' אינה מכילה חמץ.
נייר כסף, תבניות אלומיניום וכדומה	אינם צריכים הכשר מיוחד לפסח.	צריכים הכשר לכל השנה, משום שבייצור האלומיניום משתמשים בשמן, ולפעמים משתמשים בשמן TALLOW, שמן מן החי שאינו כשר.
סוכר	להצניע.	אינו מכיל חמץ. בייצור הסוכר מסלק סוכר (מתוצרת אירופה), יצרנים רבים משתמשים בחומר שמכיל קטניות.
סוכר וניל	למכור.	לפעמים יש בו עמילן, ותמצית הווניל עלולה להכיל אלכוהול שהופק מחמץ.
סוכריות וממתקים אחרים שמכילים סוכריות	למכור.	מעורבים בהם דקסטרוזה או מלטו דקסטרין, ולפעמים ממתיק נזולי שמכיל סורביטל, ועלול להיות בהם קטניות או חמץ גמור.
סולת	למכור.	יש חשש שעירבו מים בתהליך הייצור.
סילאן	למכור.	עלול להכיל תמציות ועמילנים שמופקים מחמץ. בסילאן טבעי אין בעיה, אבל בסילאן שמוצר בארץ מערבים פעמים רבות תמציות ועמילנים.
סרדינים	להצניע.	קטניות או חשש לקטניות.
עדשים	אשכנזים: להצניע.	קטניות.
עופות לא מעובדים	להצניע.	כיוון שהעוף ניזון מתערובת חמץ, יש חשש רחוק מאוד שיימצא בו חמץ.
פודינג	למכור.	עלול להכיל עמילן חיטה ותמציות שמופקות מחמץ.
פיצוחים	למכור.	פעמים רבות מעורב קמח במלח. בפיצוחים בהשגחת 'העדה החרדית' מעורב קמח תפוחי אדמה, למעט בוטנים אמריקאיים.
פירות יבשים	למכור.	יש שמתמשים בעמילנים לספיגת לחות בתהליך הייצור, ויש שמוסיפים תמציות בפירות יבשים מסוכרים יש תמציות, והחשש שיהיה בהן חמץ גבוה יותר. בכל מקרה, אפשר לסמוך על המכירה.
פצפוצי אורז	למכור.	עלולים להכיל גם תערובת מחמשת מיני דגן.

שם המוצר	מה לעשות בו?	הסבר
פריכיות אורז	אם יש רק אורז, בלי תוספת של תערובת מחמשת מיני דגן, יש להצניע.	בפרסום של 'העדה החרדית' נכתב שייתכן שיש בהן חשש חמץ, ולכן המחמיר למכור אותן תבוא עליו ברכה.
פריכיות מחמשת מיני דגן	ראוי לבער.	בתהליך הייצור נוצר מגע עם מים.
צ'יפס טבעי	להצניע.	אינו מכיל חמץ.
צ'יקו	להצניע.	אינו מכיל חמץ. בפרסום של 'העדה החרדית' נכתב שיש בו חשש חמץ, ולכן המחמיר למכור תבוא עליו ברכה.
קווקר	ראוי לבער.	חמץ. משתמשים במים כדי לרכך את הגרגיר לפני רידודו.
קופסאות שימורים	למכור.	רוב קופסאות השימורים מכילות מלח לימון ותמציות טעם. יש קופסאות שמכילות חומץ, והוא עלול להיות מיוצר מחמץ.
קורנפלור	להצניע.	קטניות.
קורנפלקס	ראוי לבער.	מכיל לתת שעורה. (קורנפלקס של חברת DB אינו מכיל חמץ)
קטשופ	למכור.	מכיל חומץ ותמציות שעלולות להכיל חמץ.
קטניות	אשכנזים: להצניע.	
קינואה	אשכנזים: להצניע. ספרדים: מותר לאוכלה.	יש אומרים שצמח הקינואה הוא סוג של קטנית.
קמח לבן וקמח מלא	למכור.	הותזו על החיטה מים. היא אינה עוברת השריה, ואין ניכרים בה סימני חימוץ.
קפה טהור (נמס, שחור)	להצניע.	אינו מכיל חמץ.
קפה בטעמים (וניל, מקופלת וכדומה)	למכור.	מכיל תמציות טעם.
קקאו טהור	להצניע.	אינו מכיל חמץ.
רוטב סויה	למכור.	לפעמים יש בו גלוטן, אך אין כזית דגן בכל התערובת. הערה: ברוטב סויה אמתי משתמשים בחיטה, ולכן הוא חמץ גמור וראוי לבערו.
רום	למכור.	מכיל תמציות שמופקות מחמץ.
ריבה	למכור.	מכילה תמציות, עמילנים וחומרים אחרים, והם עלולים להיות חמץ.
ריץ'	להצניע.	אינו מכיל חמץ אלא קטניות.

שם המוצר	מה לעשות בו?	הסבר
שוקולד (בלא תוספת עוגיות וכדומה)	למכור.	עלול להכיל תמציות שמופקות מחמץ.
אבקה להכנת שוקו	למכור.	מכילה תמציות, ולפעמים גם עמילנים שמופקים מחמץ.
שמרים	למכור.	שמרים הם פטריות חד-תאיות, והן אינן חמץ, אך לעתים קרובות יש בשמרים גם מלח לימון שפעמים מופק מחמץ, ולעתים גם אלכוהול.
שמן קנולה	להצניע.	נעשה מזרעי לפתית, שהם קטניות. יש פוסקים אשכנזיים שסוברים ששמן קנולה אינו 'קטניות', ולמעשה כל אחד ישאל את רבו.
שלווה	למכור.	בתהליך הייצור בדרך כלל אין מעורבים מים, אך לפעמים מוסיפים מים, כדי לזרז את ההתנפחות.
שקדי מרק	ראוי לבער.	חמץ גמור.
תבלינים	למכור.	יש תבלינים שהם קטניות בלבד, ויש תבלינים שמעורבת בהם חיטה באקראי או בכוונה.
תמצית טעם	למכור.	בייצור תמצית משתמשים בדרך כלל באלכוהול, והוא עלול להיות מופק מחמץ.
תה	תה רגיל - יש להצניע. תה בטעמים - יש למכור.	תה בטעמים מכיל תמציות, והן עלולות להיות מופקות מחמץ.
תמצית וניל	למכור.	מכילה תמציות, והן עלולות להכיל חמץ.
תרופות	למכור.	יש תרופות שמכילות חמץ גמור, ולכן ראוי למכרן. מצ"ב טבלה עם רשימת התרופות הפופולריות - ומה דינם בפסח.

נספח ב'

רשימת תרופות שכיחות – מה דינם בפסח?

חלקן כשרות לפסח וחלקן לא כשרות (רשימה חלקית בלבד)

א. תרופות המיועדות לשימוש חיצוני (משחות, טיפות, פתילות, זריקות) – מותרות בשימוש בפסח בשעת הצורך. לכן, הובאו בטבלה רק תרופות הנלקחות דרך הפה.

ב. תרופות המכילות קטניות מותרות, גם לנוהגים שלא לאכול מוצרי קטניות.

ג. בתרופות שיש בהן חשש חמץ, עדיף להשתמש בכדורים מאשר בסירופ נוזלי.

ד. ויטמינים ותרופות הומאופתיות מבוססים פעמים רבות על אלכוהול המיוצר מחמץ.

ה. בטבלה הובאו דוגמאות לתרופות שכיחות. גם תחת סוג התרופה שהובאה, יתכן שיש עוד סוגים הכשרים לפסח, ויש לבדוק באתר האינטרנט של קופת חולים "כללית" המפרסמת לקראת פסח רשימה מפורטת יותר, או לשאול רבנים ופוסקי הלכה שיש בידם רשימה מעודכנת

שם	סוג	צורת ההגשה	כשר לפסח
אופטלגין (Optalgin)		טבליות, טיפות	כשר לפסח
אלקטרורייס (Electrorice)			אין הכשר
אקמול (Acamol)		קפלויות, טבליות	כשר לפסח
	טו-גו, צינון ושפעת, צינון קלאסיק	קפלויות	כשר לפסח
אקמולי (Acamoli)	ללא סוכר בטעם תות / פירות	סירופ	כשר לפסח
	בטעם פירות/פטל/ תות	סירופ	כשר לפסח
	לילדים גדולים בטעם תות	סירופ	כשר לפסח
	קולד בטעם פטל/ תות	סירופ	כשר לפסח
ברזל עדין (Easy Iron)	(דרך חיים)	טבליות	אין הכשר
דקסמול (Dexamol)		קפלויות	כשר לפסח
	קולד יום/לילה	קפלויות	כשר לפסח
	קיד בטעם פטל	סירופ	כשר לפסח
	קיד בטעם פטל ללא סוכר	סירופ	כשר לפסח

שם	סוג	צורת ההגשה	כשר לפסח
ויטמין B12+ חומצה פולית (Vit B12+ Folic acid)	(דרך חיים)	טבליות	כשר לפסח
ויטמין D – ויטה קל D (Vit cal D) (דרך חיים)	ויטה קל D, ויטה קל D + מינרלים, ויטה קל D600	טבליות	כשר לפסח
חומצה פולית (Folic Acid)		טבליות	כשר לפסח
טאמס (Tums)		טבליות	אין הכשר
טיג'ל (TeeJel)		ג'ל	כשר לפסח
מוקסיפן (Moxypen)	פורטה	תרחיף	כשר לפסח
	רגיל/פורטה	כמוסות	כשר לפסח
מליאן (Meliane)		טבליות	כשר לפסח
נורופן (Nurofen)	רגיל/פורטה/פלוס	טבליות	כשר לפסח
		סירופ	אין הכשר
סופר אומגה 3 שמן דגים (Super Omega 3)	(דרך חיים)	כמוסות	כשר לפסח
סרזט (Cerazette)		טבליות	כשר לפסח
פוריק הריון (Foric)		טבליות	אין הכשר
פריפל 3 (Ferripel-3)		סירופ	כשר לפסח
פרמין (Pramin)		טבליות, סירופ	אין הכשר
צפורל (Ceforal)		כמוסות	כשר לפסח
רטלין (Retalin)		טבליות	כשר לפסח

*נספח ג' נמצא בסוף החוברת.

ליל הסדר

התיבים במצוות - בין גברים ובין נשים תיבים בכל מצוות הלילה: אכילת מצה ומרור, ארבע פוסות ואמירת הגדה.

הטנים שהגיעו לחנוכה נותנים לפניהם ארבע פוסות, מצה ומרור ומקומים בהם והגדת לבנה. ומלמדים אותם להסב. וצריך לתן להם קליות ואגוזים ומיני מתיקה, שלא ישנו.

שעורים: בשעורי האכילה והשתיה וזמני אכילת חמין ובעורו, יבאו להלן דעות מחמירות וגם מקלות כדי לאפשר לכל אחד לצאת ידי חובת המצוות כפי כחו.

הסבה: גברים תיבים להטות על צד שמאל [גם אטר-שמאל] בשתיית ארבע פוסות ובאכילת מצה, כורך ואפיקומן. הנשים בנות ספרד צריכות להסב, ובקהלות אשכנז לא נהגו לחיב את הנשים להסב, אלא שהן רשאיות.

ברפת בפה"ג - מנהג בני ספרד לברך על פוס ראשונה ושלישית בלבד, ומנהג בני אשכנז לברך בפה"ג על כל פוס מד' הפוסות, וכן מנהג בני תימן הפוסקים פרמב"ם.

לשתות בין הפוסות - מתיר לשתות שאר משקאות בין פוס ראשונה לשנייה ובין שנייה לשלישית. וזו נוסף לא ישתה בין ראשונה לשנייה או בין שלישית לרביעית.

קדש

שעור 4 פוסות - שעור הכוס הוא 86 סמ"ק (חצי פוס חד-פעמית). המחמירים כחזו"א לוקחים פוס של 150 סמ"ק. **בדיעבד** מי ששתה רב רביעית (41 סמ"ק) אף שאינו רב הפוס - יצא ממצוה לקחת זין אדם, משום "אל תרא זין כי יתאדם" ועוד וזכר לדם תינוקות ישראל. זין לבן לוקחים רק אם לא מוצאים אדם או שהוא משבח מן האדם, או מסבות בריאותיות, [לספרתיים, אם אכן הוא מכיל פחות סדר]. מיז ענבים שיש לו צבע בהיר אפשר לקחתו לכתחלה אם אינו לכן לגמרי.

זין או מיז ענבים? יש הסוברים שיש לקחת דוקא זין המשפר או עכ"פ למוז את המיז ענבים בזין, באפן שירגש האלפוהול, ויש סוברים שכל מי שקשה לו זין יכול לשתות מיז ענבים ויוצא בו לכתחלה, וכן המנהג. הפוסקים פרמב"ם שותים זין מוזג במים ללא תערובת אחרת. אחיזת הפוס - טוב שכל אחד מהמסבין יאחז בידו הכוס בשעת הקדוש.

בברפת הגפן מתכנינים לפטר פוס שני (למי שאינו מברך על פוס שני ורביעי)

צריך לשתות בהסבה - לאחר ברפת שהחינו מתישבים ושותים הכוס בהסבה על צד שמאל.

במדה ולא הסב צריך לכתחלה הלשוב ולשתות שעור המיז שנית ללא ברכה, אף לדעת הרמ"א בשם הראב"ה יצא י"ח (ובטח אם יש זמן או חולה שנתן להקל)

יש נוהגים לאכל פעת ביצה קשה, ואומרים: "זכר לקרבן חגיגה"

ואם אכל ממנה פעת יברך 'בורא נפשות רבות'

וּרְחֵץ

בְּרַכָּה - נוטלים ידיהם בלי ברכה משום דבר שטבולו במשקה.
מקצת מן האשכנזים הנוהגים כהגר"א, והתימנים הנוהגים כהרמב"ם, מברכים.

בְּרַפֵּס

מה לוקחים לטבול? מצד הדין צריך לקחת ירק שאין רגילים לאכלו קדם הסעודה. יש שלקחו תפוחי אדמה, בצל, כרוב כבוש, ומנהג הספרדים ומקצת האשכנזים בסלרי (הבדוק מן התולעים ומעשר פדיון) וכו' מנהג רבנו האר"י ורמזו בשמו "ברפס" סודות ורזים.
הכפפות - אוכל פחות מפניית לאחר שטבולו במי מלח או בחמץ, או במים שיש בהם מעט לימון, ומברך עליו בפה"א. ויש שנהגו לאכל פניית [הפוסקים כרמב"ם, גר"א]
מטבלים - במי מלח או מי לימון (כשהרב מים)

הברכה - מברכים בורא פרי האדמה קדם אכילת הפרס. יש נוהגים שאחד מברך ומוציא השאר ידי חובה משום "ברב עם" [חזו"ע] ויש נוהגים שכל אחד מברך לעצמו [מנ"א], וקד ראו לעשות במקום שאין שומעים את המברך או שאינו יודע לבנו.
אין חובה להסב באכילת פרס

יַחֵץ

החציה - לוקח את המצה האמצעית ובוצע אותה לא ע"י סכין (ע"פ הסוד) לשנים חלק גדול (צורת ו') וחלק קטן (צורת ד'). את החתיכה הקטנה מחזיר בין שתי המצות, והחתיכה הגדולה מצינע לאפיקומן. ומנהג תימן לא לחצות אלא לפני ברכת המוציא.

שבורה - אם אחת המצות [כשיש לו רק שלש] נשברה קדם ליל הסדר, לוקחים אותה ל"יחץ", ונותנים השבר הקטן בין השלמות והגדול לאפיקומן.

חוטפין מצה - יש נוהגים שהילדים חוטפין את האפיקומן ופודים אותו מהם תמורת מתנה. ורמזו מנהג זה במה שאמרו בגמ': "חוטפין מצה בלילי פסחים" ויש שנמנעו ממנהג זה. ונדאי שיש להזהר שלא יהפך לעקר ליל הסדר אצל הילדים.

יש נוהגים - לתת האפיקומן על שכמם כשהוא כרוך במפה ולאמור פסוק "משארתם צררת", ושואלים אותו "מהיכן בא?" ומשיב: "ממצרים" וכו' ומנהג יפה הוא.

מגיד

פננה - כוון לקיים מצות עשה של ספור יציאת מצרים - "והגדת לבנך".
הפסק - אין מפסיקין באמצע הגדה אלא לצורך מצוה, או בהרחבת ספור יציאת מצרים ע"י משלים, פרושים "וורטים" ונגונים, כפי פח המספר וכפי פח השומעים.
 מי קורא? אם ראש המסבין קורא את ההגדה ומכוון להוציא י"ח, והשאר מכונים לצאת י"ח - מתר. ואם אנשים שונים קוראים את קטעי ההגדה, צריך שכל אחד יחזר בלחש. ובפרט כשמשמיעים לפסקה: "פסח מצה ומרור".

והגדת לבנך - ראוי שכל אחד יושב בנו ובתו הקטנים לידו ויספר עמם מספור יציאת מצרים לפי הכנתם. אמנם אין זה לענוכא דוקא, ומקיים המצוה גם ע"י שמספר לאחרים שאינם בניו. ואין חובה על הבנים הגדולים להתארח דוקא אצל אביהם בפסח, בגלל מצות "והגדת".
הגבחה קצרה וסלוקה - לפני אמירת "הא לחמא", יש להגביה הקצרה ויש שמגביהים רק את המצות. לאחר סיום "הא לחמא", מסלקין הקצרה מן השלחן או לסוף השלחן, ואם אין הבן תמה ראוי לערוך בשאלה למה זה לקחו הקצרה והלא עדין לא אכלו? ויסבירו שאינם רשאים לאכל עד שיספרו ביציאת מצרים. יש נוהגים רק לומר שישלקו הקצרה ואינם מסלקים בפעל, ויש נוהגים רק לכסות המצות. התורת הקצרה - לשלחן תהיה לאחר מה נשתנה לפני עבדים היינו.

מזיגת הכוס - מוזגין את הכוס השני לפני אמירת מה נשתנה.
מה נשתנה - הבן הקטן שבמסבין שואל "מה נשתנה", ויש נוהגים שכל הבנים והנכדים שואלים באחד. ויש נוהגים שראש המסבין חוזר על מה נשתנה לאחר שאלת הבנים. ומיד מתחילים "עבדים היינו". התשובות - מן הראוי שהאב יענה לבנים, על כל שאלה שאין עליה תשובה מפורשת בהגדה כגון למה מטבילים שתי פעמים.
הבנת ההגדה - אם ישנם אורחים שאינם מבינים עברית צריך לפרש להם ולפחות את מאמר רבן גמליאל: "פסח, מצה ומרור".

פסוי המצות - כל זמן אמירת ההגדה יהיו המצות מגלות לפני ראש המסבין, והכוס מנחת על השלחן. ובשמגיע ל"והיא שעמדה" ונוטל את הכוס בידו, מכסה את המצות מפני כבודם. כשגומרים "מצילנו מידם" - מניחים הכוס ומגלים המצות.
באמירת "מצה זו" "מרור זה" - יש מגביהים המצה והמרור, ויש מניחים את היד. באמירת "פסח שהיו" אין מגביהים ולא נוגעים.

עשר המכות - שופכים מן היין ט"ז פעמים. יש שופכים באצבע או בקמיצה ויש שופכין ישירות מן הכוס. הנושא מן הכוס הוא, נוהגים לשפכו לפיור (במדה ואין בו קדשת שביעית). ואז ממלא שוב את כוסו.

כשמגיע ל"לפיכה אנחנו תיבים" מגביה הכוס ומכסה המצות. יש שמחזיקים הכוס עד גאל ישראל. ויש שמניחים ב"הללויה", ושוב מגביהים בכבוד אתה וכו'.
כוס שני לאחר "גאל ישראל", שותים כוס שני בהסבה.

ומנהג אשכנז ותימן לברך בורא פרי הגפן.

מצורפת הגדה של פסח בסוף החוברת

רְחֻצָה

נוטלים ידים ומברכים :

"ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת ידים"

מוציא מצה

שמונה - למצת המצוה צריך לאכל מצה שמונה .

יד או מכונה ? יש מחמירים לקחת מלאכת יד שבמשך כל ההתעסקות פונו לשם מצת מצוה ויש פוסקים הטוענים שמצת המכונה בזמן הזה מהדרת יותר .

מצוות צריכות פנה - וכן שממרים מצוה מן התורה של אכילת מצה .

מברכים שתי ברכות על המצה :

(1) מוציא- ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ .

(2) מצה - ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת מצה .

שעור האכילה - ראש המסבין שהוא המברך יאכל שני זיתים: פזית ממצה העליונה וכזית מן הפרוסה האמצעית. שאר המסבים - יאכלו החתיכה שקבלו מראש המסבין ועוד פזית אחת מן חבילת המצות שבסמוך לשלחן .

שעור הפזית - נחלקו הפוסקים ותמצית הענין: יש אומרים שהוא שלישי מצת מכונה, ויש אומרים שני שלישי מצת מכונה ו"א מצת מכונה שלמה. כל אחד יאכל פפי כחזו. ועדיף להקל יותר במצת הפורף או באפיקומן ובמצה הראשונה להחמיר .

הערה: שעור הפזית - במצה רפה 35 גרם, מצה קשה 18 גרם

זמן האכילה - הפזית יאכל בשעור אכילת פרס שהוא לכתחלה שעור בין 4-7 דקות .

טעם מצה - את המצה שאוכלים לשם מצוה אסור לערב עם אכל אחר לפי שצריכים לטעם טעם מצה בלבד .

הרטבת המצה - לחולה וזמן מתר מעשור הדין לטבל את המצה במים כדי שייכל לאכלה אף לא במרק או משקה אחר .

הפסק - אסור להפסיק בדבור עד סיום אכילת המצת מצוה. ולכתחלה לא ידבר עד סיום אכילת הפורף. הסבה - צריך לאכלה בהסבה ואם לא הסב יחזור ויאכל .

מְרוֹר

המרור - מנהג העולם בחסה ויש לוקחים זן מר במיוחד. ויש מבני אשכנז הנוהגים בשרש "חרין".

ברכה - אין מברכין על אכילתו בפה"א. מברכין עליו ברפת המצוות: על אכילת מרור .

פנה - באכילתו מכונים לשם מצוה מדרבנן (בזה"ז) לאכלו זכר למה שמררו המצרים וכו' .

הסבה - אין מסבין באכילתו .

טבול - טובלים אותו בהרסת שהיא זכר לטיט, ומנערים כדי שלא יהיה מתוק .

טעם מרור - אין מערבין אותו עם מאכל אחר (פרט לטבול בהרסת) כדי

לטעם טעם מרור .

שעורו - שעור פזית של מרור ו"א 30 גרם ו"א כ- 20 גרם .

כּוֹרֵךְ

קִדְּם אֲכִילְתוּ נוֹהֲגִים לומר: "זָכַר לְמִקְדָּשׁ - בְּהִלָּל". אִיזוֹ מִצְוָה? - אוֹכְלִים בְּצִוַּת מִהַמְצָה הַתְּחִתוֹנָה (הַשְּׁלִישִׁית) אוֹ מִצְוָה שְׁמוֹנָה אַחֲרֵת - עִם בְּצִוַּת מְרוֹר, יַחַד. סוּג הַמְרוֹר - יֵשׁ שְׁמֵחִילִיפִים לְסוּג מְרוֹר אַחֵר, וְאֵינוֹ חוֹבֵה. הַנּוֹהֲגִים בְּשִׂרְוֵיהָ אֵינָם לּוֹקְחִים חֶסֶה לְכוֹרֵךְ בִּיָּנוּ שְׁבֹדֵר"כ הִיא רְטֻבָה אוֹ יַנְעֵרוּ וַיַּגְבּוּ אוֹתָהּ.

צִוַּת הַפְּרִיָּה - הַמְנַהֵג הַנְּפוֹץ שְׁמוֹנִיחִים הַמְרוֹר בֵּין שְׁנֵי חֲלָקֵי הַמְצָה. אַחֲרֵים נוֹהֲגִים לְעִטֵּף אֵת הַמְצָה עִם הַמְרוֹר, וְאַחֲרֵים מְנִיחִים הַמְרוֹר עַל הַמְצָה לְלא עֲשִׂיפָה. לְכָל אֶחָד מִן הַמְנַהֲגִים יֵשׁ מְקוֹר בְּהִלָּכָה [מנ"א].

שְׂעוֹר הַמְצָה בְּכוֹרֵךְ - הוֹאִיל וְאֵינוֹ אֶלָּא זָכַר לְכּוֹן מְקֻלִּים בְּשְׂעוֹרוֹ. יֵשׁ בְּתֻבּוֹ כַּשְּׁלִישׁ מִצַּת מְכוּנָה וַיֵּשׁ בְּתֻבּוֹ שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מִצְוָה. לְזַקֵּן אוֹ חוֹלָה אֶפְשָׁר לְתֵת פְּחוֹת מְשֻׁעָר זֶה בְּכוֹרֵךְ שֶׁהוּא זָכַר. אוֹכְלִים בְּהִסְבָּה.

שְׁלַחַן עוֹרֵךְ

כִּנְיָה - בְּסַעֲדָה יְכוּן לְקַיֵּם מִצְוַת "וַיִּשְׁמַחְתָּ בְּחֻגְךָ". שְׂעוֹר - לֹא יֹאכַל וַיִּשְׁתֶּה יוֹתֵר מִדִּי כְּדִי לְהִשְׁאִיר מְקוֹם לְאַפִּיקוֹמֵן שְׁלֵא יֹאכַל בְּאַכִּילָה גְּסָה. אֲכִילַת צְלִי - רַב הָעֲדוֹת נוֹהֲגִים שְׁלֵא לְאַכֵּל בְּשָׂר אוֹ עוֹף צְלוּי בְּלִילָה זֶה וּבִטַח שְׁלֵא יִכְרֹךְ 'עַל אֲכִילַת הַפֶּסַח'. אֲבָל דְּגִים אוֹ בֵּיצִים צְלוּיוֹת מֵתֵר. הָאוֹכֵל בְּשָׂר צְלִי שְׁעֵבֵר גַּם בְּשׂוּל יֵשׁ לוֹ ע"מ שְׂיִסְמֵךְ. יֵשׁ נוֹהֲגִים לְאַכֵּל בֵּיצִים, וְאֵינוֹ חוֹבֵה. הַסְּבָה - יֵשׁ מְקַפִּידִים לְכַתְּחֵלָה לְהִסָּב פֶּל הַסְּעוּדָה, וְהֵרֵב נוֹהֲגִים לְאַכֵּל כְּהַרְגֵלָם לְלא הַסְּבָה. מִנּוֹת אַחֲרוֹנוֹת וּשְׂאָר פְּרָפְרָאוֹת צְרִיכִים לְאַכְלֵם קִדְּם הָאַפִּיקוֹמֵן.

צָפוֹן

אֲכִילַת הָאַפִּיקוֹמֵן - הִיא תְּקֵנָה דְּרַבְּנָנוּ זָכַר לְקַרְבּוֹ פֶּסַח. הַשְּׂעוֹר - יֵשׁ לְאַכֵּל בְּצִוַּת. קִדְּם חֲצוֹת - יִזְהַר לְאַכְלוֹ קִדְּם חֲצוֹת לִילָה שֶׁהוּא זָכַר לְפֶסַח. (עַד 12:40 בְּשְׂעוֹן כַּיָּז) וַיֵּשׁ שְׁלֵא הַקְּפִידוֹ. אֲכִילָה לְאַחַר הָאַפִּיקוֹמֵן - אַחֵר הָאַפִּיקוֹמֵן אָסוּר לְאַכֵּל שׁוּם דְּבַר עַד לְמַחֲרַת. טְעָה וְאֶכַל חוֹזֵר וְאוֹכֵל אֶפִּיקוֹמֵן (אִם עַד יָנוּ לֹא בְּרַךְ בְּרַחֲמֵי"ז) כְּדִי שִׁישְׂאָר טַעַם מִצְוָה בְּפִיו. שְׂתֵיָהּ - נַחֲלָקוּ הַפּוֹסְקִים אִם מֵתֵר לְשִׁתוֹת מִשְׁקִין אַחֵר אֶפִּיקוֹמֵן, מִי שְׁקוּשָׁה לוֹ לְהַמְשִׁיךְ הַסְּדֵר אוֹ סְפוּר יִצֵּא"מ רְשָׁאֵי לְשִׁתוֹת שְׂתֵיָהּ חֲמָה וּמְעוֹרֶרֶת. שְׂתֵיָת מִיָּם מֵתֵרֶת.

בְּרַךְ

מים אחרונים - חובה !

כּוּס שְׁלִישִׁית - לְפָנֵי בְרַפַּת הַמְזוּזוֹן מוֹזְגִים אֶת הַכּוּס הַשְּׁלִישִׁית לְכֻלָּם. כְּאִן יֵשׁ לְהַקְפִּיד יוֹתֵר עַל הַדְּחַת הַכּוּסוֹת בִּיּוֹן שְׁמִסְתָּמָא אֵינּוּ נְקִיּוֹת מִחַמַּת הָאֶזְכִּילָה.

אַחִיצַת הַכּוּס - יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁכַל הַמְּסַבִּין צְרִיכִים לְהַחְזִיק אֶת הַכּוּס, מִתְחַלֵּת הַבְּרָכָה וְעַד סוֹפָה (חזו"ע) וְיֵשׁ מְקַלִּים שֶׁרַק הַמְזַמֵּן יַחְזִיק.

עֲלֵה וְיָבֵא - בְּבְרַפַּת הַמְזוּזוֹן מוֹסִיפִים "עֲלֵה וְיָבֵא". וְאִם שָׁכַח חוֹזֵר.

בְּרוּכִים - כְּדֹאֵי לֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּבְרִכּוֹן שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה מִשּׁוּם פְּרוּרֵי חֲמִיץ שְׁבָבָם.

בְּרַפַּת הַגָּפֶן - מְכוּנִים לְפִטוּר בְּבְרַפַּת הַגָּפֶן כּוּס רְבִיעִית .

שְׁתֵּיה - לְאַחַר הַבְּרָכָה מְבָרְכִים הַגָּפֶן לְכָל הַמְנַהֲגִים וְשׁוֹתִים אֶת הַכּוּס בְּהַסְבָּה.

הֵלֵל

כּוּס רְבִיעִית - מִיד לְאַחַר הַבְּרָכָה מוֹזְגִים כּוּס רְבִיעִית. וְיֵשׁ הַנוֹהֲגִים לְמוֹזַג כּוּס נּוֹסֶפֶת שֶׁל אֲלֵיהוּ הַנְּבִיא. גּוֹמְרִים הֵלֵל בְּשִׁמְחָה חֲדוּדָה וְהַתְּלַבְבוּת רְאוּי לְהַחְזִיק הַכּוּס בְּיָדוֹ מְגַבְּהַת עַד גְּמַר הֵלֵל, וְאִם קָשָׁה לוֹ לְנִיחָנָה לְפָנָיו וְיֵאָחַז שׁוֹב בְּבְרַפַּת "יְהִלּוּדָה".

הוֹדוּ לָהּ - כְּשִׁמְגִיעִים לְהוֹדוּ לָהּ, כִּי טוֹב וְכֵן בְּאֵנָא ה'. גְּדוּל הַמְּסַבִּין יֹאמֵר בְּקוֹל רֶם וְהַשָּׂאָר עוֹנִים אַחֲרָיו. וְכֵן נוֹהֲגִים בְּהֵלֵל הַגְּדוּל [כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ].

שְׁתֵּית הַכּוּס - אַחֲרֵי בְרַפַּת מְלָה מְהֵלֵל בְּתִשְׁבָּחוֹת שׁוֹתִים כּוּס רְבִיעִית בְּהַסְבָּה וּמְבָרְכִין בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה. מְנַהֵג אֲשַׁכְּנֵנוּ וְהַנוֹהֲגִים כְּרַמְב"ם לְבָרַךְ לְפָנֵי הַשְׁתֵּיה בַּפּה"ג.

נִרְצָה

פִּיּוּטִים וְלַמּוֹד - נוֹהֲגִים לְכַיֵּט וּלְשׁוֹנֵר הַפִּיּוּטִים הַיְדוּעִים, וְלוֹמֵר 'שִׁיר הַשִּׁירִים' וְיִשְׁתַּדֵּל לְעַסֵּק בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם אוֹ הַלְכוּת הַפֶּסַח גַּם אַחֲרֵי הַסֵּדֵר כְּפִי כּחוֹ עַד שֶׁתְּחַטְּפוּנוּ לְשָׁנָה.

חֶסֶל סִדוּר פֶּסַח כְּהַלְכָתוֹ, כָּכֵל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקְתּוֹ
כְּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתוֹ, כֵּן נִזְכֶּה לְעֲשׂוֹתוֹ

הגדה של פסח

קדש

יש אומרים מזמור זה לפני הקידוש:

מזמור לְדוֹד יְהוָה רָעִי לֹא אֶחָסֶר: בְּנֵאוֹת דָּשָׁא וַיִּבְיַצְנִי עַל מֵי מַגְחֹת וַיְהַלְנִי: נַפְשִׁי יִשׁוּבֵב וַיְנַחֲנִי בַמַּעְגָּלִי צָדֵק לְמַעַן שְׁמוֹ: גַּם כִּי אֵלֶיךָ בָּגִיא צִלְמֹנוֹת לֹא אֵיכָא רַע כִּי אַתָּה עֲמַדִּי שְׁבָטְךָ וּמִשְׁעֲנֵתְךָ הִמָּה יְנַחֲמֵנִי: תַּעֲרַךְ לִפְנֵי שְׁלַחֲךָ בְּגַד צִרְיִי דְשִׁנְתָּ בְשִׁמּוֹן רֵאשִׁי כּוֹסֵי רוּנָה: אַךְ טוֹב נְחָסֵד וַיִּדְפּוּנִי כָּל יְמֵי חַיֵּי וְשִׁבְתִּי בְּבֵית יְהוָה לְאַרְבַּךְ יָמִים:

אם חל בשבת מתחילין כאן:

יום הַשָּׁשִׁי. וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צָבָאָם. וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלֵאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלֵאכֶתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּו שָׁבַת מִכָּל מְלֵאכֶתוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

בחול מתחילין כאן:

אלה מוֹעֲדֵי יְהוָה מְקַרְאֵי קִדְשׁ, אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי יְהוָה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

סברי מְרַנֵּן: עוֹנִים: לַחַיִּים

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל עַם, וְרוּמְמֵנוּ מִכָּל לְשׁוֹן, וְקִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו. וַתִּתֵּן לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה, (שְׁבִתוֹת לְמַנוּחָה ו) מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חַגִּים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן, אֶת יוֹם (הַשְּׁבִת הַזֶּה וְאֶת יוֹם) חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה, וְאֶת יוֹם טוֹב מְקַרָּא קִדְשׁ הַזֶּה, וְזִמְנוֹת הַשְּׁבִתוֹת בְּאַהֲבָה, מְקַרָּא קִדְשׁ, זָכַר לַיְצִיאַת מִצְרָיִם. כִּי בְנוּ בְּחֶרֶת וְאוֹתָנוּ קִדְשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים, (וְשְׁבִתוֹת ו) מוֹעֲדֵי קִדְשֶׁךָ (בְּאַהֲבָה וּבְרַצוֹן) בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הַנִּסְתַּלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ (הַשְּׁבִת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְּמִנִּים.

במוצאי שבת מוסיפין:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם הַמְבָדִיל בֵּין קִדְשׁ לְחָל, וּבֵין אֹר לְחֹשֶׁךְ, וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים, וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשַּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה. בֵּין קִדְשׁ שְׁבִת לְקִדְשׁ יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּתָה, וְאֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשְׁשַׁת יְמֵי הַמַּעֲשֵׂה הַקִּדְשָׁתָה. הַבְּדִלָּתָה וְהַקִּדְשָׁתָה אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְבָדִיל בֵּין קִדְשׁ לְקִדְשׁ.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּים וְקִמְנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזִמְנוֹת הַזֶּה.

שׁוֹתָה רׁוב כּוֹס הַיַּיִן בַּהֲסָבָה.

- הגדה של פסח -

ורחץ

נוטלים ידיים בלא ברכה.

כרפס

טובלים כרפס פחות מכזית במי מלח ומברכים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, בורא פרי האדמה.

יחץ

בעל הבית בוצע את המצה האמצעית לשתיים ומצפין את החצי הגדול לאפיקומן, ואת הקטן מחזיר למקומו.

מגיד

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכל, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא קא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין.

מסיר הקצרה מעל השלחן, מוזגין כוס שני וכאן הבן או אחד מן המסבים שואל:

מה נשתנה

הלילה הזה מכל הלילות?

שבבב הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה - פולו מצה.

שבבב הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, - הלילה הזה מרור.

שבבב הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת, - הלילה הזה שתי פעמים.

שבבב הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין, - הלילה הזה בלנו מסבין.

מניח את הקצרה על השלחן. המצות תהינה מגולות בשעת אמירת ההגדה.

עבדים היינו לפרעה במצרים, ניוציאנו יי אלהינו משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואילו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו בלנו חכמים, בלנו גבונים, בלנו זקנים, בלנו יודעים את התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח.

מעשה ברבי אלעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

אמר אלעזר בן עזריה: הרי אני כגון שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא: שנאמר, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך וימי חייך - חזמים, כל ימי חייך - הלילות. וחכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל ימי חייך - להביא לימות המשיח.

ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא. כנגד ארבעה בני דברה תורה. אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול.

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יי אלהינו אתכם? ואף אתה אומר לו בהלכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לכם? לכם - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כבר בעקר. ואף אתה הקחה את שניו ואמר לו: בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לי - ולא לו. אילו היה שם, לא היה נגאל.

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו: בהזק יד הוציאנו יי ממצרים, מבית עבדים. ושאינו יודע לשאול - את פתח לו, שנאמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים.

יכול מראש חדש, תלמוד לומר ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, תלמוד לומר בעבור זה - בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך.

מתחלה

עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבדתו, שנאמר: ויאמר יהושע אל כל העם, כה אמר יי אלהי ישראל: בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען, וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת עשיו. ואתן לעשו את הר שער לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים.

ברוך

שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, שנאמר: ויאמר לאברהם, ידע מדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ויעבדום וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו בן אנכי ואחרי בן יצאו ברבש גדול. מכסה את המצות ומגביה את הכוס.

והיא שעמדה לאבותינו ולנו? שלא אחד בלבד עמד עלינו לבלותנו, אלא שפכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

ויח הכוס מידו ויגלה את המצות.

צא ולמד

מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל, שנאמר: ארמי אבד אבי, ויגד מצרומה ויגר שם במתי מעט. ויהי שם לגוי גדול, עצום ורב ויגד מצרומה - אנוס על פי הדבור. ויגר שם - מלמד שלא יד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם, שנאמר: ויאמרו אל פרעה, לגור בארץ באנו, כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך, כי כבוד הרעב בארץ כנען. ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן.

במתי מעט - כמה שנאמר: בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרומה, ועתה שמך יי אלהיך ככוכבי השמים לרב. ויהי שם לגוי - מלמד שהיו ישראל מצוינים שם. גדול, עצום - כמו שנאמר: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד, ותמלא הארץ אתם. ורב - כמה שנאמר: רבבה כצמח השדה נתתיך, ותרפי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים, שנים נכנו ושערכ צמח, ואת ערם וערניה. ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך, ואמר לד בדמיך חיי, ואמר לד בדמיך חיי וירעו אתנו המצרים ויעננו, ונתנו עלינו עבדה קשה.

וירעו אתנו המצרים - כמו שנאמר: הבה נתחכמה לו פן ירבה, ויהיה פי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו, ועלה מן הארץ.

- הגדה של פסח -

וַיַּעֲנוּנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׂמוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עַנּוּתוֹ בְּסִבְלָתָם. וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעֹה. אֵת פֶּתֶם וְאֵת רַעְמִסִּים. וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה - כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָךְ. וַנִּצְעַק אֵל " אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע " אֵת קִלְנוּ, וַיֵּרָא אֵת עֲנִינוּ וְאֵת עֲמַלְנוּ וְאֵת לַחֲצֵנוּ.

וַנִּצְעַק אֵל " אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַיָּמִים הַרְבֵּיִם הָהֵם וַיָּמַת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֵּאָחֲזוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הַעֲבֹדָה וַיִּזְעֻקוּ, וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֵל הָאֱלֹהִים מִן הַעֲבֹדָה. וַיִּשְׁמַע " אֵת קִלְנוּ - כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֵת נַאֲקָתָם, וַיִּזְכּוּר אֱלֹהִים אֵת בְּרִיתוֹ אֵת אֲבָרָהֶם, אֵת יִצְחָק וְאֵת יַעֲקֹב. וַיֵּרָא אֵת עֲנִינוּ - זוֹ פְּרִישׁוֹת דְּרֶךְ אֶרֶץ, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים. וְאֵת עֲמַלְנוּ - אֵלוֹ הַבְּנִים. כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: כָּל תַּבֵּן הַיְלֹוד הַיֵּאֲרָה תִשְׁלִיכֶהוּ וְכָל תַּבַּת תַּחֲיוּן. וְאֵת לַחֲצֵנוּ - זוֹ הַדַּחֲק, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם רֵאִיתִי אֵת הַלַּחֲץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לַחֲצִים אֹתָם. וַיִּוצְאוּנוּ " מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה, וּבַמְרָא גָדֹל, וּבַאֲתוֹת וּבַמִּפְתִּיּוֹת.

וַיִּוצְאוּנוּ " מִמִּצְרַיִם - לֹא עַל יְדֵי מַלְאָךְ, וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף, וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, אֲלֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה זֹהָ, וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֲדָם וְעַד בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעַשֶׂה שְׁפָטִים. אֲנִי " .

וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה זֹהָ - אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ
וְהַפִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא שָׂרָף
וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעַשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא הַשְּׁלִיחַ.
אֲנִי " - אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר.

בְּיַד חֲזָקָה - זוֹ הַדְּבָר, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: הִנֵּה יָד " הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, בַּסּוּסִים, בַּחֲמֹרִים, בַּגְּמָלִים, בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, דְּבָר כְּבֹד מְאֹד.

וּבְזֹרַע נְטוּיָה - זוֹ הַחֶרֶב, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְחִרְפוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ, נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַיִם.

וּבַמְרָא גָדֹל - זוֹ גְלוּי שְׂכִינָה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: אוֹ הִנֵּסָה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי כְּמִסַּת בְּאֲתוֹת וּבַמּוֹפְתִיּוֹת, וּבַמְלַחְמָה וּבְיַד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה, וּבַמּוֹרְאִים גְּדֹלִים, כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם " אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.

וּבַאֲתוֹת - זֶה הַמַּטֵּה, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְאֵת הַמַּטֵּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיַדְךָ, אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בוֹ אֵת הָאֲתוֹת.

וּבַמּוֹפְתִיּוֹת - זֶה הַדָּם, כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר: וְנִתְּתִי מוֹפְתִים בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ.

- הגדה של פסח -

נוהגין להטיף טפה מן הכוס באמירת דם ואש..., עֶשֶׂר הַמְכוּת דַּע"ךְ עַד"ש בְּאֵח"ב, בְּיַחַד, ט"ו פְּעַם.

דָּם וְאֵשׁ וְתִמְרוֹת עֶשֶׂן.

דָּבָר אַחֵר: בְּיַד חֲזָקָה - שְׂתִימִים, וּבִזְרַע נְטוּיָה - שְׂתִימִים, וּבְמִרְא גְדֹל - שְׂתִימִים, וּבְאֵתוֹת - שְׂתִימִים, וּבְמִפְתֵּימִים - שְׂתִימִים. אֵלּוּ עֶשֶׂר מְכוּת שֶׁהֵבִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְוִיִּים בְּמִצְרַיִם, וְאֵלּוּ הֵן:

דָּם צִפְרֹדַע פָּנִים עָרוֹב דָּבָר שְׁחִין בָּרֵד אֲרֵבָה חֶשֶׂךְ מַכַּת בְּכוֹרוֹת

רַבִּי יְהוֹנָדָה הֵיחָד נֹתֵן בָּהֶם סְמָנִים:

דַּע"ךְ עַד"ש בְּאֵח"ב.

רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר: מִזֶּן אֵתָּה אוֹמֵר שְׁלָקוּ הַמִּצְוִיִּים בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מְכוּת וְעַל הַיָּם לָקוּ חַמְשִׁים מְכוּת ? בְּמִצְרַיִם מַה הוּא אוֹמֵר? וַיֹּאמְרוּ הַחֲרוּטָמִים אֶל פְּרָעָה: אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים הוּא, וְעַל הַיָּם מַה הוּא אוֹמֵר? וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יי בְּמִצְרַיִם, וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת יי, וַיֹּאמְרֵנוּ בִּי וּבְמִשָּׁה עַבְדּוֹ. כִּמְהָ לָקוּ בְּאֲצַבַּע? עֶשֶׂר מְכוּת. אֲמֹר מַעֲתָה: בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשֶׂר מְכוּת וְעַל הַיָּם לָקוּ חַמְשִׁים מְכוּת.

רבי אליעזר אומר: מנין שקל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות? שנאמר: 'ישלח גם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. עברה - אחת, וזעם - שתים, וצרה - שלש, משלחת מלאכי רעים - ארבע. אמור מעתה: במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות.'

רבי עקיבא אומר: מנין שקל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של חמש מכות? שנאמר: 'ישלח גם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. חרון אפו - אחת, עברה - שתים, וזעם - שלוש, וצרה - ארבע, משלחת מלאכי רעים - חמש. אמור מעתה: במצרים לקו חמשים מכות ועל הים לקו חמשים ומאתים מכות.'

במה מעלות טובות למקום עלינו!

דנינו.	אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים,
דנינו.	אלו עשה בהם שפטים, ו לא עשה באלהיהם,
דנינו.	אלו עשה באלהיהם, ולא הרג את בכוריהם,
דנינו.	אלו הרג את בכוריהם ולא נתן לנו את ממונם,
דנינו.	אלו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את הים,
דנינו.	אלו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו בחרבה,
דנינו.	אלו העבירנו בתוכו בחרבה ולא שקע צרנו בתוכו
דנינו.	אלו שקע צרנו בתוכו ולא ספק צרבנו במדבר ארבעים שנה
דנינו.	אלו ספק צרבנו במדבר ארבעים שנה ולא האכילנו את המן
דנינו.	אלו האכילנו את המן ולא נתן לנו את השבת,
דנינו.	אלו נתן לנו את השבת, ולא קרבנו לפני ה' סיני,
דנינו.	אלו קרבנו לפני ה' סיני, ולא נתן לנו את התורה.
דנינו.	אלו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל,
דנינו.	אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את בית הבחירה

על אחת, במה ובמה, טובה כפולה ומכפלת למקום עלינו: שהוציאנו ממצרים, ועשה בהם שפטים, ועשה באלהיהם, והרג את בכוריהם, ונתן לנו את ממונם, וקרע לנו את הים, והעבירנו בתוכו בחרבה, ושקע צרנו בתוכו, וספק צרבנו במדבר ארבעים שנה, והאכילנו את המן, ונתן לנו את השבת, וקרבנו לפני ה' סיני, ונתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל, ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עונותינו.

רְבוּ נְמַלִּיאַל הָיָה אוֹמֵר: כֹּל שְׂלֵא אָמַר שְׁלֵשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בְּפֶסַח, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּכְתּוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח, מִצָּה, וּמְרוֹר.

מְרָאָה בְּיַד עַל הַזְרוּעַ וְיִזְהַר שְׂלֵא לְהַגְבִּיחַ אוֹתָהּ.

פֶּסַח שְׁהִיּוּ אַבּוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזֶמַן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָנִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שְׁפֶסֶח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בְּתֵי אַבּוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שְׁנֶאֱמַר: וַיִּמְרָתֶם וַיִּבַח פֶּסַח הוּא לִי, אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם, וְאֵת בְּתֵינוּ הִצִּיל? וַיִּקְדּוּ הַעַם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ.

מְרָאָה אֶת הַמִּצּוֹת לְמִסְבִּים וְאוֹמֵר:

מִצָּה זֶה שְׂאֵנו אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שְׂלֵא הִסְפִּיק בְּצַקֶּם שֶׁל אַבּוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ עַד שְׁנִגְלָה עֲלֵיהֶם מְלַךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְגֵאֲלָם, שְׁנֶאֱמַר: וַיֵּאָפוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצִיאָו מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת, כִּי לֹא חֲמִץ, כִּי גֵרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכִלוּ לְהַתְמַהֵמֶה, וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם.

מְרָאָה אֶת הַמְרוֹר לְמִסְבִּים וְאוֹמֵר:

מְרוֹר זֶה שְׂאֵנו אוֹכְלִים, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שְׁמִרְרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אַבּוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שְׁנֶאֱמַר: וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּעַבְדָּה קָשָׁה, בַּחֲמֹר וּבִלְבָנִים וּבְכָל עַבְדָּה בַּשָּׂדֶה אֶת כָּל עַבְדֹתֶם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ.

בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חֲנִיב אָדָם לְרְאוֹת אֶת עֲצֻמוֹ כְּאֵלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, שְׁנֶאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יי לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לֹא אֶת אַבּוֹתֵינוּ בְּלֶבֶד גֵּאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲלֵא אַף אוֹתֵנוּ גֵּאֵל עַמֵּנוּ, שְׁנֶאֱמַר: וְאוֹתֵנוּ הוּצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הִבִּיא אֹתֵנוּ, לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם.

מְגַבִּיחִים אֶת הַכּוֹס עַד הַלְלוּיָהּ.

לְפִיכָךְ אֲנַחֲנו חֲנִיבִים, לְהוֹדוֹת, לְחַלֵּל, לְשַׁבֵּחַ, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדְרָה, וּלְקַלֵּם. לְמִי שְׁעָשָׂה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנְּסִים הָאֵלּוּ. הוּצִיאָנוּ מֵעַבְדוֹת לְחֵרוֹת, וּמִשְׁעַבּוֹד לְגֵאֲלָהּ, וּמִגֵּזֶן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֲבָל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גְּדוֹל, וּמִשְׁעַבּוֹד לְגֵאֲלָהּ. וְנֹאמַר לְפָנָיו הַלְלוּיָהּ.

הַלְלוּנָהּ. הַלְלוּ עַבְדֵי יי, הַלְלוּ אֶת שְׁם יי. וְהִי שֵׁם יי מְבָרַךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. מִמְּזֻכָּר שְׁמֵשׁ עַד מְבוֹאוֹ מְהַלֵּל שֵׁם יי. כִּם עַל כָּל גּוֹיִם יי, עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. מִי כִּי אֱלֹהֵינוּ הַמְּגַבִּיהִי לְשִׁבְתָּהּ, הַמְּשַׁפִּילֵי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. מִקִּימֵי מַעְסַר דָּל, מְאַשְׁפֵּת זָרִים אֲבוֹנוֹ. לְהוֹשִׁיבֵי עִם נְדִיבִים, עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ. מוֹשִׁיבֵי עֲקֻרַת הַבַּיִת, אִם הַבְּנִים שְׁמַחָה הַלְלוּנָהּ.

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בַּיַּת יַעֲקֹב מֵעַם לַעֲזוֹ. הִזְתָּה יְהוּדָה לְקַדְשׁוֹ, יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו. הַיָּם רָאָה וַיָּגַם, הַיַּרְדֵּן יָסַב לְאַחֹר. הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים, גְּבְעוֹת - כְּבִנְיָ צֹאן. מַה לָּךְ הַיָּם כִּי תִגּוֹם, הַיַּרְדֵּן - תִּסָּב לְאַחֹר? הַהָרִים - תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים, גְּבְעוֹת - כְּבִנְיָ צֹאן? מַלְפָּנֵי אֲדוֹן חוּלֵי אָרֶץ. מַלְפָּנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הַהִפְכֵי הַצּוֹר אַגַּם מֵיָם, חֲלַמִּישׁ - לְמַעֲנֵנו מֵיָם.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֵלְנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהַגִּיעֵנוּ הַלְלוּנָהּ הַזֶּה לְאַכֵּל בּוֹ מִצֵּה וּמְרוֹר. כֵּן יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדֵים וְלַהֲגִילִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאָתְנוּ לְשָׁלוֹם, שְׁמַחִים כְּבִנְיָ עֵירָךְ, וְשׂוֹשִׁים בְּעַבְדוֹתֶךָ. וְנֹאכַל שֵׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחֶךָ לְרִצּוֹן, וְנוֹדָה לָךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גָּאֵלְתָנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשָׁנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי גָּאֵל יִשְׂרָאֵל.

שׁוֹתִים כּוֹס שׁוֹנֵי בַּחֲסֵבַת שְׁמַאֵל

רְחִיצָה

נוטלים ידיים ומברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם.

מוֹצֵיאַ

יקח ויאחזו שלוש המצות בידו, כסדר שהן בקערה, הפרוסה בין שתי השלמות, ויברך: **בְּרוּךְ** אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם הַמּוֹצִיאַ לַחֵם מִן הָאָרֶץ.

מִצֵּה

יניח התחונה מידו, וישארו בידו העליונה והפרוסה, ויברך:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מִצֵּה. יבצע משתי המצות, כזית מכל אחת, ויטבלם במלח, ויאכל בהסיבה. וכן יחלק לכל אחד מהמסובים כזית מכל אחת, ולפחות יתן כזית אחד לכל אחד מן המסובים, ויאכלו בהסיבה. ואם אין המצה שלפניו

- הגדה של פסח -

מספיקה לכולם, יוסיף ממצה שמורה אחרת שמוחוץ לקערה עד כזית, לכל אחד מהמסובים, ויאכלו גם הם בהסיבה.

מרור

לוקח לעצמו ונותן לכל אחד מהמסובים כזית מרור, ומטבלו בחרוסת, וחוזר ומנער החרוסת, ומברך עורך הסדר על אכילת מרור וכולם עונים "אמן", ואוכלים בלי הסיבה.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר.

כורך

לוקח לעצמו ולכל אחד מהמסובים כזית מהמצה השלישית התחנתה, וכזית מרור, וכורכם יחד, ומטבלם בחרוסת, ואוכלים בהסיבה, ולפני שיאכלו אומרים:

מִצְדָּה וּמָרוֹר בְּלֹא בְּרֵכָה, זְכַר לְמִקְדָּשׁ, בְּיָמֵינוּ יִחַדְּשׁ, כִּהְלַל הַזָּקֵן שֶׁהָיָה פּוֹרֵךְ וְאוֹכֵל וְקָבַת אַחַת, לְקַיִים מִה שֶׁנֶּאֱמַר: עַל מִצְוֹת וּמְרוֹרִים יֵאָכְלוּהוּ.

שולחן עורך

אוכלים ושותים הסעודה הערוכה. ומנהג טוב לאכול בשר בהמה ולשתות יין בסעודה, לקיים מצות שמחת החג. ומי שאין בשר ויין שמחה לו, יאכל וישתה דברים המשמחים לו.

ויש הנוהגים לאכול תחילה ביצים קשות מבושלות, ולומר לפני אכילתן:
זְכַר לְקַרְבַּן חֲגִיגָה.

צפון

לאחר גמר כל הסעודה, לוקח עורך הסדר לעצמו ולכל אחד מהמסובים כזית מפרוסת המצה שהיתה "צפונה" ומוצנעת לאפיקומן, (ויש המהמירים לאכול ב' כזיתים: כזית כנגד קרבן פסח, וכזית כנגד המצה הנאכלת עמו). וצריך לאוכלה לכתחילה קודם חצות הלילה.

וקודם אכילת האפיקומן יאמרו:
זְכַר לְקַרְבַּן פֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשֶּׁבַע.

ואוכלים האפיקומן בהסיבה. ואסור לאכול אחריה שום דבר, וכן אסור לשתות משקאות משכרים או מיץ ענבים, חוץ משתי הכוסות שעל הסדר. אבל לשתות מים או כוס קפה או תה (ואפילו עם סוכר), מותר. (וכן מותר לשתות שאר משקאות שאינם משכרים. ויקיעורך).

בָּרַךְ

מוזגים כוס שלישי ומברכים ברכת המזון.

אֲבָרְכָה אֶת יי בָּקָל עַת תִּמְיֵד תִּהְלֵתוּ בְּפִי: סוּף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי זֶה כֹּל הָאֲדָם: תִּהְלֵת יי: וְדַבֵּר פִּי וַיְבַרְכֶךָ כָּל בֶּשֶׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וְאַנְחֵנוּ נְבַרְכֶךָ יְהִי מַעֲשֵׂתָהּ וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ: וְיַדְבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֵחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יי:

ונוטלים ידים לשם "מים אחרונים". ואם הם שלושה או יותר, חייבים לזמן. המזמן: בְּרִשׁוֹתְכֶם! (ויש אומרים: הַב לָן וְנִבְרַיְךָ לְמַלְכָּא עֲלֵיָהּ קִדְיָשָׁא). עוֹנִים: שְׁמִים!

המזמן: בְּרִשׁוֹת מַלְכָּא עֲלֵיָהּ קִדְיָשָׁא (בשבת: וּבְרִשׁוֹת שֶׁבֶת מַלְכָּתָא) (ביום טוב: וּבְרִשׁוֹת יוֹמָא קִבָּא קִדְיָשָׁא) (ובְרִשׁוֹת מוֹרֵי וְרִבּוּתֵי) וּבְרִשׁוֹתְכֶם נְבַרְכֶךָ (בעשרה: אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְּׁלוֹ. עוֹנִים: בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְּׁלוֹ וּבִטּוּבוֹ (הַגְּדוֹל תִּמְיֵד) חַיֵּינוּ. המזמן: בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכַלְנוּ מִשְּׁלוֹ וּבִטּוּבוֹ (הַגְּדוֹל תִּמְיֵד) חַיֵּינוּ.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָאֵל הַזֶּן אוֹתָנוּ וְאֶת הָעוֹלָם כְּלוֹ כְּטוּבוֹ בָּחוּן בְּחֶסֶד בְּרִינּוּחַ וּבְרַחֲמִים רַבִּים. נָתַן לָחֶם לְכָל־בֶּשֶׂר. כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. וּבִטּוּבוֹ הַגְּדוֹל תִּמְיֵד לֹא חָסַר לָנוּ וְאֵל יַחֲסֵר לָנוּ מִזֶּן (תִּמְיֵד) לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הוּא אֵל זֶן וּמִפְרִיָס לְכָל. וְשִׁלְחָנוּ עֲרוּךְ לְכָל. וְהִתְקִין מַחֲיָה וּמִזֶּן לְכָל־בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בְּרָא בְּרַחֲמָיו וּבְרַב חֲסִדָּיו כְּאִמּוֹר. פּוֹתֵחַ אֶת־יַדְךָ וּמִשְׁפִּיעַ לְכָל־חַי רִצּוֹן. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה הַזֶּן אֶת הַכֹּל.

נוֹדָה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבּוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֵדָה טוֹבָה וְרַחֲבָה בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים וּמִזֶּן. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים. וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׂרָנוּ. וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלִּמְדָתָנוּ. וְעַל חֲסִי רִצּוֹנְךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים וּמִזֶּן שֶׁאַתָּה זֶן וּמִפְרִיָס אוֹתָנוּ.

וְעַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אֶת שְׁמֶךָ כְּאִמּוֹר וְאֲכַלְתָּ וְשִׁבַּעְתָּ וּבְרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיךָ עַל־הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה עַל הָאֶרֶץ וְעַל הַמִּזֶּן.

רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ. וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ. וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁפַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל הַיְכָלְךָ. וְעַל מַעֲוֹנֶיךָ. וְעַל דְּבִירְךָ. וְעַל הַבַּיִת הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֶךָ עָלָיו. אֲבִינוּ! רַעֲנוּ. וּזְנוּנוּ. פְּרַגְסֵנוּ. כְּלַפְלַנוּ. הַרְוִיחֵנוּ הַרְנוּחַ לָנוּ מִהַחֲהָ מִפְּלִצְרוֹתֵינוּ. וְנָא אַל תַּצְרִיכֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לִיְדֵי מַתְנּוֹת בֶּשֶׂר וְדָם. וְלֹא לִיְדֵי הַלּוֹאֲתָם. אֵלָּא לִיְדֶךָ הַמְּלָאָה

והרחקבה. העשיקה והפתוחה. יהי רצון שלא גבול בעולם הזה. ולא גבלם לעולם הבא. ומלכות בית דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו.

בשבת מוסיפים: רצה והחליצנו והנה אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי. השבת הגדול והקדוש הזה. כי יום גדול וקדוש הוא מלפניך. נשבות בו וננוח בו ונתענג בו במצות חסי רצונך. ואל תהי צרה ונגון ביום מנוחתנו. ותרצנו בנחת ציון במהרה בימינו. כי אתה הוא בעל הנחמות. והגם שאכלנו ושתינו חרפך ביתך הגדול והקדוש לא שפחנו. אל תשפחנו לנצח ואל תזנחנו לעד. כי אל מלך (גדול וקדוש) [נוסח אחר: חנון ורחום] אתה.

אלהינו ואלהי אבותינו, נעלה ונבוא ונגיע ונראה ונרצה ונשמע ונפקד ונזכר ונרוננו ונזכרון אבותינו, וזכרון ירושלים עירך, וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון פליעמך בית ישראל לפניך, לפליטה לטובה, לחן לחסד ולרחמים, לחיים טובים ולשלום, ביום חג המצות הזה, ביום טוב מקרא קדש הזה, לרחם בו עלינו ולהושיענו. וזכרנו והנה אלהינו בו לטובה, ופקדנו בו לברכה, והושיענו בו לחיים טובים, בדרך ישועה ורחמים. חיים ונצח ונחמל ורחם עלינו, והושיענו כי אליך נעינינו, כי אל מלך חנון ורחום אתה.

ותבנה ירושלים עירך במהרה בימינו. ברוך אתה יהוה בונה ירושלים. (בלחש: אמן).

אם שכח לומר בשבת 'רצה', ולא התחיל 'הטוב והמטיב', אומר כאן: (ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית. ברוך אתה יהוה, מקדש השבת.)

אם שכח לומר 'עלה ויבוא', ולא התחיל 'הטוב והמטיב', יאמר כאן: (ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, שנתן ימים טובים לעמו ישראל ליששון ולשמחה, את יום (השבת הזה ואת יום) חג המצות הזה, את יום טוב מקרא קדש הזה. ברוך אתה יהוה, מקדש ישראל והזמנים.)

אם שכח לומר 'רצה' ו'עלה ויבוא' ביום טוב שחל בשבת, ולא התחיל 'הטוב והמטיב', אומר כאן: (ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית, וימים טובים ליששון ולשמחה, את יום חג המצות הזה. ברוך אתה יהוה, מקדש ישראל והזמנים.)

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, (לעד) האל אבינו, מלפנינו, אדירנו, בוראנו, גואלנו, קדושנו קדוש יעקב, רוענו רועה ישראל, המלך הטוב והמטיב לכל, שפקל יום יום הוא היטיב לנו, הוא מיטיב לנו, הוא גמלנו, הוא גומלנו, הוא יגמלנו לעד חן וחסד ורחמים ורינוח והצלחה וכלי טוב.

הרחמן הוא ישתפח על פסא כבודו. הרחמן הוא ישתפח בשמים ובאריץ. הרחמן הוא ישתפח בנו לדור דורים. הרחמן הוא קרן לעמו ירים. הרחמן הוא יתפאר בנו לנצח נצחים. הרחמן הוא יפרנסנו בכבוד ולא בזוי, בהתר ולא באסור, בנחת ולא בצער.

הַרְחַמֵּן הוּא יִתֵּן שְׁלוֹם בְּיַמֵּינוּ. הַרְחַמֵּן הוּא יִשְׁלַח בְּרַכְּהָ רְחוּם וְהַצְלִיחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ.
הַרְחַמֵּן הוּא יַצְלִיחַ אֶת דְּרָבֵינוּ. הַרְחַמֵּן הוּא יִשְׁפֹּר עַל גְּלוּת מְהֵרָה מֵעַל צְנֹאֲרֵנוּ.
הַרְחַמֵּן הוּא יוֹלִיכֵנוּ מִהֵרָה קוֹמְמִיּוֹת בְּאַרְצֵנוּ. הַרְחַמֵּן הוּא יִרְפָּאֵנוּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה, רְפוּאֵת
הַנְּפֶשׁ וְרְפוּאֵת הַגּוּף. הַרְחַמֵּן הוּא יִפְתַּח לָנוּ אֶת יְדוֹ הַרְחֵבָה. הַרְחַמֵּן הוּא יְבַרְכֵךְ כָּל אֶחָד
וְאֶחָד מִמֶּנּוּ בְּשִׂמּוֹ הַגָּדוֹל, כְּמוֹ שְׂנֵתִפְרָכּוֹ אֲבוֹתֵינוּ, אֲבָרְחָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בְּכָל מִכַּל כָּל, בֵּן
בְּיָדְךָ אוֹתֵנוּ יַחַד בְּרַכְּהָ שְׁלֵמָה, וְכֵן יְהִי רַצוֹן וְנִאֲמַר אָמֵן.
הַרְחַמֵּן הוּא יִפְרֹשׁ עֲלֵינוּ סֶפֶת שְׁלוֹמוֹ.

בשבת: הַרְחַמֵּן הוּא יַנְחִילֵנוּ עוֹלָם שְׁפָלוֹ שַׁבַּת וּמִנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים.
יש אומרים בחול המועד: הַרְחַמֵּן הוּא יַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלַרְגִּילִים אַחֲרַיִם הַבָּאִים לְקַרְאֲתָנוּ לְשִׁלּוֹם.
ביום טוב: הַרְחַמֵּן הוּא יַנְחִילֵנוּ (?) יוֹם שְׁפָלוֹ טוֹב.

הַרְחַמֵּן הוּא יִשַׁע תּוֹרָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ בְּלִבֵּנוּ וְתַהֲיָה יְרֵאתוֹ עַל פְּנֵינוּ לְכַלְתֵּי
נְחֵטָא, וְיִהְיֶה כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם.

ברכת האורח:

הַרְחַמֵּן הוּא יְבַרְכֵךְ אֶת הַשְּׁלֵחַן הַזֶּה שְׂאֵכְלֵנוּ עֲלָיו, וְיִסְדֵּר בּוֹ כָּל מַעֲדָנֵי עוֹלָם, וְיַהֲיֶה כְּשִׁלְחָנוּ שָׁל
אֲבָרְחָם אֲבִינוּ עֲלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. כָּל רֵעֵב מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל, וְכָל צָמָא מִמֶּנּוּ יִשְׁתֶּה, וְאֵל יִחַסֵּר מִמֶּנּוּ כָּל טוֹב
לְעַד וְלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים, אָמֵן. הַרְחַמֵּן הוּא יְבַרְכֵךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וּבַעַל הַסְּעֵדָה הַזֹּאת, הוּא וּבְנָיו
וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ, בְּכֵנִים שִׂיחִיו וּבְכֻסִּים שִׂיִּרְבוּ. בְּרַךְ יְהוָה חִילוֹ וּפְעָלֵי יְדָיו תִּרְצֶה, וְיִהְיֶה נְכֹסִיו
וְנְכֻסֵינוּ מְצֻלְחִים וְקָרוֹבִים לְעִיר, וְאֵל יִזְדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא יִפְגִּיעֵנוּ שׁוֹם דְּבַר חֲטָא וְהַרְהוֹר עוֹן, שִׁשׁ
וְשִׁמַּח כָּל הַיָּמִים בְּעֵשֶׂר וְכַבּוֹד מִשְׁתַּה וְעַד עוֹלָם, לֹא יְבוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא יִכְלֹם לְעוֹלָם הַבָּא,
אָמֵן בֵּן יְהִי רַצוֹן.

הַרְחַמֵּן הוּא יַחֲיִינוּ וְיִזְכְּנוּ וְיִקְרַבֵּנוּ לַיָּמֹת הַמְּשֻׁיִם וְלִבְנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וְלְחַיֵּי הָעוֹלָם
הַבָּא. מְגִדּוֹל יִשׁוּעוֹת מְלִכּוֹ וְעֵשֶׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ לְדוֹד וְלִזְרַעוֹ עַד עוֹלָם. כְּפִירִים רָשׁוּ
וְרַעֲבּוּ וְדָרְשׁוּ יְהוָה לֹא יַחֲסְרוּ כָּל טוֹב. נַעַר הָיִיתִי גַם וְקָנַתִּי וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נִעְזֵב וְזָרַעוּ
מִבְּקָשׁ לָחֶם. כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמְלַנֵּה וְזָרַעוּ לְבִרְכָה. מַה שְׂאֵכְלֵנוּ יְהִי לְשִׁבְעָה, וּמַה שְׂשֻׁשְׁתֵינוּ
יְהִי לְרְפוּאָה, וּמַה שְׁהוֹתֵנוּ יְהִי לְבְרַכָה, כְּדַתִּיבִי: וַיִּתֵּן לְפָנֵיהֶם וַיֵּאָכְלוּ וַיִּזְתְּרוּ כְּדַבֵּר
יְהוָה. בְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה עֹשֶׂה שְׁמַיִם וְאָרֶץ. בְּרוּךְ הַגָּבֵר אֲשֶׁר יִבְשַׁח בִּיהִנֵּה וְהָיָה יְהוָה
מְבַטְחֵהוּ. יְהוָה עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יְבַרְכֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשִׁלּוֹם.

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן.

כיוון לפטור גם את כוס רביעי, ויברך, וישתה בהסיבה:

יש אומרים: כּוֹס יִשׁוּעוֹת אֲשֶׁא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא.

סְבָרֵי מְרַנֵּן. בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְרֵי הַגָּפֶן.

הלל ורצה

לאחר ששתו כוס שלישי, מוזגים כוס רביעי. ויש הנוהגים למוזג כוס אחד יתר על הכוסות של המסובים ואין שותים אותו, וקוראים אותו "כוס של אליהו". וגומרים על כוס רביעי את ההלל, ויאמרו אותו בשמחה ובהתלהבות רבה.

שפך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו. כי אכל את יעקב ואת נהו השמו.
שפך עליהם זעמך וחרון אפך ושיגם. תרדף בארץ ותשמידם מתחת שמי יי.

לא לנו, יי, לא לנו, כי לשמך תן כבוד, על חסדך, על אמתך. למה יאמרו הגוים: איפה נא אלהיהם? ואלהינו בשמים, כל אשר חפץ עשה. עצביהם כסף וזהב מעשה ידי אדם. פה להם ולא ידברו, עינים להם ולא יראו. אוננים להם ולא ישמעו, אף להם ולא יריחו. וביהם ולא ימישו, רגליהם ולא יחלכו, לא יתנו בגרונם. כמותם יהיו עשיהם, כל אשר בטח בהם. ישראל בטח ביהוה, עזרם ומגנם הוא. בית אהרן בטחו ביהוה, עזרם ומגנם הוא. יראי יהוה בטחו ביהוה, עזרם ומגנם הוא.

יי זכרנו יברך, יברך את בית ישראל, יברך את בית אהרן. יברך יראי יי, הקטנים עם הגדלים. יסוף יי עליכם, עליכם ועל בניכם. ברוכים אתם ליי, עשה שמים וארץ. השמים שמים ליי, והארץ נתן לבני אדם. לא המתים יחלו יה ולא כל ידני דומה. ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם. הללויה.

אהבתי כי ישמע יי, את קולי תחננני. כי הטח אזנו לי ובקמי אקרא. אפפוני חבלי מות ומצרי שאול מצאוני, צרה ונגון אמצא. ובשם יי אקרא: אגא יי מלטה נפשי! חנון יי וצדיק, ואלהינו מרחם. שמר פתאים יי, דלתי ולי יהושע. שובי נפשי למנוחכי, כי יי גמל עלוכי. כי חלצת נפשי ממות, את עיני מן המעה, את רגלי מדחי. אתהלך לפני יי בארצות החיים. האמנתי כי אדבר, אני עניתי מאד. אני אמרתי בחפזי: כל האדם כזב.

מה אשיב ליי כל תגמולוהי עלי. כוס ישועות אשא ובשם יי אקרא. נדרי ליי אשלם נגדה גא לכל עמו. יקר בעיני יי המותה לחסידיו. אגא יי כי אני עבדך, אני עבדך בן אמתך, פתחת למוסרי. לך אובח ובה תודה ובשם יי אקרא. נדרי ליי אשלם, נגדה גא לכל עמו. בחצרות בית יי, בתוככי ירושלים. הללויה.

הללו את יי כל גוים, שבחוהו כל האמים. כי גבר עלינו חסדו, ואמת יי לעולם. הללויה.

הודו ליי כי טוב, כי לעולם חסדו. יאמר נא ישראל, כי לעולם חסדו. יאמרו נא בית אהרן, כי לעולם חסדו. יאמרו נא יראי יי, כי לעולם חסדו.

מז המצר קראתי זה, ענני במרחב זה. יי לי, לא אירא - מה יעשה לי אדם. יי לי בעזרי ואני אראה בשנאי. טוב לחסות ביי מבטח באדם. טוב לחסות ביי מבטח בנדיבים. כל גוים סבבוני, בשם יי כי אמילם. סבוני גם סבבוני, בשם יי כי אמילם. סבוני כדברים, דעכו פאש קוצים, בשם יי כי אמילם. דחה דחיתני לנפלי, ויי עזרני. עזי וזמרת זה ויהי לי לישועה. קול רנה וישועה באהלי צדיקים, ימין יי עשה חיל. ימין יי רוממה, ימין יי עשה חיל. לא אמות כי אחיה, ואספר מעשי זה. יסר יסרני זה, ולמנות לא נתנני. פתחו לי שער צדק, אבא בם, אודה זה. זה השער ליי, צדיקים יבאו בו.

אודך כי עניתני ותהי לי לישועה. (אודך כי עניתני ותהי לי לישועה.)
אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה. (אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה.)
מאת יהוה היתה זאת היא נפלאות בעינינו. (מאת יהוה היתה זאת היא נפלאות בעינינו.)
זה היום עשה יתנה ונשמחה בו. (זה היום עשה יתנה ונשמחה בו.)
אנא יי, הושיעה נא. אנא יי, הושיעה נא.
אנא יי, הצליחה נא. אנא יי, הצליחה נא.
ברוך הבא בשם יי, ברכנוכם מבית יי. (ברוך הבא בשם יי, ברכנוכם מבית יי.)
אל יי ויאר לנו, אסרו חג בעבתים, עד קרנות המזבחה.
(אל יי ויאר לנו. אסרו חג בעבתים, עד קרנות המזבחה.)
אלי אתה ואודך, אלהי - ארוממך. (אלי אתה ואודך, אלהי - ארוממך.)
הודו ליי כי טוב, כי לעולם חסדו. (הודו ליי כי טוב, כי לעולם חסדו.)

הודו

הודו לאדני האדנים, כי לעולם חסדו. לעשה נפלאות גדלות לבדו, כי לעולם חסדו.
לעשה השמים בתבונה, כי לעולם חסדו. לרוקע הארץ על המים, כי לעולם חסדו.
לעשה אורים גדלים, כי לעולם חסדו. את השמש לממשלת ביום, כי לעולם חסדו.
את הירח וכוכבים לממשלות בלילה, כי לעולם חסדו.
למכה מצרים בבכוריהם, כי לעולם חסדו. ויוצא ישראל מתוכם, כי לעולם חסדו.
בנד חזקה ובזרוע נטויה, כי לעולם חסדו. לגזר ים סוף לגזרים, כי לעולם חסדו.
והעביר ישראל בתוכו, כי לעולם חסדו. ונער פרעה וחילו בים סוף, כי לעולם חסדו.
למוליד עמו במדבר, כי לעולם חסדו. למכה מלכים גדלים, כי לעולם חסדו.
ויהרג מלכים אדירים, כי לעולם חסדו. לסיחון מלך האמרי, כי לעולם חסדו.
ולעוג מלך הבשן, כי לעולם חסדו. ונתן ארצם לנחלה, כי לעולם חסדו.
נחלה לישראל עבדו, כי לעולם חסדו. שבשפלנו זכר לנו, כי לעולם חסדו.
וּפְרַקְנוּ מִצְרַיִם, כי לעולם חסדו. נתן לחם לכל בשר, כי לעולם חסדו.
הודו לאל השמים, כי לעולם חסדו.

נשמת

כל מי תברך את שמך יתנה אלהינו ורוח כל בשר תפאור ותרום וזכרך מלפני תמיד, מן העולם ועד העולם אתה אל, ומבליעדיך אין לנו (מלך) גואל ומושיע, פודה ומציל, ועונה ומרחם, בכל עת צרה וצוקה. אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה.

אלהי

הראשונים והאחרונים, אלוהי כל בריות, אדון כל תולדות, מהקלל בכל התשפחות, המנהיג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים. ויהנה אלהים אמת, לא ינום ולא ישן. המעורר ישנים והמקיץ נרדמים, מחייה מתים, ורופא חולים, פוקח עורים, וזוקף כפופים, המשיח אלמים, והמפענח געלמים, ולך לבדך אנחנו מודים.

ואלו

פינו מלא שירה כים, ולשונונו רנה בהמון גליו, ושלפתותינו שבה בקרחבי רקיע, ועינינו מאירות בשמש וכיכרה, ונדינו פרושות כנשרי שמים, ורגליו קלות כאילות, אין אנחנו מספיין להודות לך יהנה אלהינו, ולברך את שמך מלכנו, על אחת מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות, פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו. מלפנים ממצרים גאלתנו יהנה אלהינו, מבית עבדים פדייתנו. ברעב ונתנו, ובשבע לפללתנו, מרחב הצלתנו, מדבר מלפתנו, ומחלאים רעים ורבים דליתנו. עד הנה עזרנו רחמיך ולא עזבונו חסדיך. על בן אברים שפלגת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפינו, ולשון אשר שמת בפינו, הן הם יודו ויברכו, וישבחו, ויפארו, את שמך מלכנו תמיד. כי כל פה לך יודה, וכל לשון לך תשבח, וכל עין לך תצפה, וכל ברך לך תכרע, וכל קומה לפניך תשתנה, והלכבות יראוך והתקרב והפליית ופארו לשמך, בדבר שנאמר: כל עצמתי תאמרנה יהנה מי כמוך מציל עני מחוק וממנו, ועני ואביון מגזלו. שועת עניים אתה תשמע, צעקת הדל תקשיב ותושיע. וכתוב: רגנו צדיקים ביהנה, לישרים נאנה תהלה.

**בפי ישרים תתרום, ובשפתי צדיקים תתברך,
ובלשון חסידים תתקדש, ובקרב קדושים תתהלל.**

במקהלות

רבבות שמך בית ישראל, שכן חובת כל היצורים לפניך יהנה אלהינו ואלהי אבותינו להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרום, להדר, ולנצח, על כל דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך.

ובנו,

ישתבח שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש בשמים ובארץ, כי לך נאנה יהנה אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד, שיר, ושבתה, הלל, וזמרה, עז, וממשלה, נצח, גדלה, גבורה, תהלה, ותפארת, קדשה, ומלכות. ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש, ומעולם ועד עולם אתה אל.

יהללוך

יהנה אלהינו כל משיח, וחסידים וצדיקים עושי רצונך, ושמך בית ישראל, ברנה יודו ויברכו וישבחו ויפארו את שם כבודך. כי לך טוב ההודות ולשמך נאנה לומר, ומעולם ועד עולם אתה אל: ברוך אתה יי מלך מהלל בתשפחות.

שותים כוס רביעית בהסיבה, ולאחריה מברכים:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, על הגפן ועל פרי הגפן, ועל תנובת השדה, ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו, לאכל מפריה ולשבוע מטובה. רחם יי אלהינו עלינו ועל ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מזבחתך, ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. והשלנו לתוכה ושמחנו בכנינה. ונברך עליה בקדשה ובטהרה (בשבת: וקצה ותחליצנו ביום השבת הזה) ושמחנו ביום חג המצות הזה, ביום טוב מקרא קדש הזה. כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך יי אלהינו על הארץ ועל פרי גפנה. ברוך אתה יי על הארץ ועל פרי גפנה.

נספח ג'

במוצרים הבאים צוין האם יש צורך בהכשר לפסה

"צריך" - כלומר: צריך הכשר לפסה.

"לא צריך" - כלומר: אין צורך בהכשר מיוחד לפסה.

"רצוי" - כלומר: אם משיגים בקלות עם הכשר - עדיף, אם לא משיגים עם הכשר - אפשר להשתמש גם ללא הכשר מיוחד לפסה.

המוצר	הדין	המוצר	הדין
אבקת כביסה	לא צריך	נוזל לניקוי חלונות	לא צריך
אבקה למדיח	רצוי	נוזל לניקוי כלים	צריך
אצטון	לא צריך	נוזל לניקוי תנור/מיקרו	לא צריך
אקונומיקה	לא צריך	נוזל לשטיפת רצפות	לא צריך
גל אלורה	לשימוש בפה - צריך	ניילון נצמד	לא צריך
קרם ידיים	צריך	נייר אפיה	לא צריך
דאודורנט	לא צריך*	נייר טואלט	לא צריך
חול ניקוי	לא צריך	נייר כסף	כשרות לכל השנה
טיטולים	לא צריך	תבניות אלומיניום	כשרות לכל השנה
טלק	לא צריך	נייר סופג	רצוי
כלים חד-פעמיים מנייר או מקרטון	רצוי	סבוני אסלה	לא צריך
מגבונים/ממחטות לחות	רצוי	סבונים	רצוי
כלים חד-פעמיים מפלסטיק או מקלקר	לא צריך	סקוטש (חדש!)	לא צריך
נוזל הברקה למדיח	רצוי	פלסטלינה	לא צריך
כפפות חד פעמיות (בלי אבקה)	לא צריך	פלסטלינה - בר בצק	לא לשימוש בפסח!
מטהר אויר	לא צריך	קרם לחות לתינוק/למבוגר	לא צריך
מי פה	צריך	תחליב לחות	לא צריך
ממחטות נייר	לא צריך	קש לשתייה	לא צריך
מנג'טים	לא צריך	שמן לתינוק	לא צריך
מסיר שומנים	לא צריך	שמפו ווקס לרכב	לא צריך
מסיר שומנים קר/ מהיר	לא צריך	שמפו לשתיחים	לא צריך
מפיות נייר	לא צריך	שמפו לשיער	לא צריך
מרכז כביסה	לא צריך	שפתון	צריך
מרכז שיער/ מעצב שיער	לא צריך	שקיות ניילון	לא צריך
משחות נעליים	לא צריך	שקיות קוקי (צלייה)	רצוי
משחות שיניים	צריך	נוזל דוחי יתושים	לא צריך